

NATURFOTOGRAFEN

Nummer 2, 2015

Medlemsblad for BioFoto - forening for naturfotografer
www.biofoto.no

Hvorfor?

Har du noen gang blitt spurt om hvorfor du driver med naturfotografering? Har du da svart at det er for at du ønsker å bidra til å bevare naturen? At du ønsker å bidra i miljøvernets tegn ved å vise hvor mye fint vi har som er verd å verne om? I så fall tror jeg du lurert deg selv.

Enkel psykologi gir at om du ønsker å endre på noe, må du vise hva som er galt. Ikke hva som er bra. Se til politikken. Vil du ha et skifte i politisk retning, vekker det neppe mye opposisjon i velgermassen om du forteller hva som er bra med eksisterende regjering. Det er en selvfølge for oss alle at det som må til er å pøse på med alt som er negativt ved eksisterende system. Først da gjør du velgerne oppmerksomme på at dette faktisk ikke er bare bra, og du sanker stemmer til et alternativt synspunkt.

Tror du fremdeles at det klassiske naturfotografiet, hvis hovedbudskap er å vise hvor vakkert det er, virkelig vil gjøre en forskjell i miljøkampen? Kan det hende at det som skjer er det rakte motsatte? Alle som ser dine vakre naturscener tenker at det ikke er noe å mase med, for det er jo fremdeles masse vakkert der ute i naturen for dem som vil oppsøke det. Kan det

tenkes at naturfotografer av 2015 i bunn og grunn er som alle andre? En egoistisk utøver av egne behov, på bekostning av miljøet? Co2-regnskapet til dagens aktive naturfotograf er neppe noe å skryte av. Med flyturer til alle verdens hjørner, og lange båtturer på kryss og tvers.

Når dette skrives, er det ikke lenge igjen før jeg selv reiser fra Trondheim til Hornøya i Finnmark. Det betyr timevis i fly. Først til Oslo, og så nordover. Jeg måtte tenke meg om flere ganger før jeg valgte å gjennomføre denne reisen. Jeg kjenner på en dårlig samvittighet. En vag skam over å gjøre slikt. Mine bilder fra Hornøya vil knappest bidra stort til verken det ene eller det andre. Det kan nesten sies så enkelt, at på grunn av at vi mennesker har reist så mye med fly, må man helt til nordspissen av Norge for å oppleve et rikt fuglefjell. Og når jeg gjør det, forsterker jeg bare elendigheten. Det er ikke mye miljøvern i det.

Tekst og foto
Lars Andreas Dybvik
kaffelars@uskarp.no

come

and

see

EKSTREM
SKARPHET NÅR DET
VIRKELIG TELLER

EOS 5D_SR

Canon

INNHOOLD

Natur og filosofi	3
Sommer	6
Kortreist makro	12
Kano og Kamera	16
Biofoto Syd	24
Bokskogarna	26
Fläddermöss	32
Östlerlen	34
Jägersborg	40
Öland	42

46	Skjutfältet
48	Röd Glada
50	Falsterbonäset
56	Appar
58	Lightroom tips
59	Magisk øyeblikk
60	Bildestafetten
62	Bokanmeldelse
64	Naturfotofestivalen
70	MidtNorge heldag
73	Ljåblom

Kjære biofoting

Det er vår i lufta

Da skriver vi vår, i hvert fall en sped begynnelse her i nord, mens lengre sør i landet er den i full gang til å bli sommer. BioFoto-folket ligger vel stort sett ute i busker og kratt på jakt etter en spillende tiur eller annet liv som våkner til igjen på disse tider.

BioFoto som organisasjon skal ha sitt årlige Landstreff om kort tid, og i den forbindelse skal det også avholdes et årsmøte for organisasjonen. På dette årsmøtet håper vi å få på plass de siste brikkene for den omorganiseringen BioFoto nå er i igjennom. For våre medlemmer vil kanskje ikke dette være spesielt merkbart enda, da det meste har foregått på det administrative plan. Derimot håper vi det store målet for hele omorganiseringen skal bli synlig for våre medlemmer. Den er at vi skal få til en organisasjon som er der for medlemmene og der de er; altså en styrking av lokallagene og den viktige jobben disse utfører. Derfor er det svært gledelig å kunne annonsere at vi nettopp har fått et nytt lokallag på plass - BioFoto Troms, som ble offisielt stiftet 25. april. I dag har vi bare tolv medlemmer i regionen, men vi håper et lokallag kan være med å mangedoble det tallet.

BioFotos langsiktige mål er å få til å etablere lokallag som dekker hele landet vårt, noe vi er på god vei til. Hva organisasjonens aktiviteter skal være, blir den neste store oppgaven. I den forbindelse må vi få til en større medlems-innflytelse der alle kan være med og påvirke hva vi skal ha som hovedfokus framover. For å få til det må vi bli gode på informasjonsflyt og bruke den teknologien som ligger til rette for det formålet. Utvikling av vår hjemmeside og bruk av sosiale media blir derfor sentralt i vår administrasjon videre.

Vi sees på Landstreffet på Lista

Ola

Naturfotografen 2/2015 30. årgang

Redaktør: Pål Brenne

Korrekturleser (norsk): Ann Forberg

Adresse: naturfotografen@biofoto.no
Pål Brenne, Sletta 27, 1920 Sørumsand, tlf 41204646

Bilder og tekst:

Manus skal leveres i Word-format via e-post. Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere/forkorte i manus. Bilder og tekst kan også legges ut på foreningens web-sider. Digitale bilder på CD returneres ikke.

Bildene lagres uten oppskarping, i adobe rgb beste kvalitet jpg (12 eller fine). Bildene sendes via dropbox, filnedlasting eller på CD i posten.

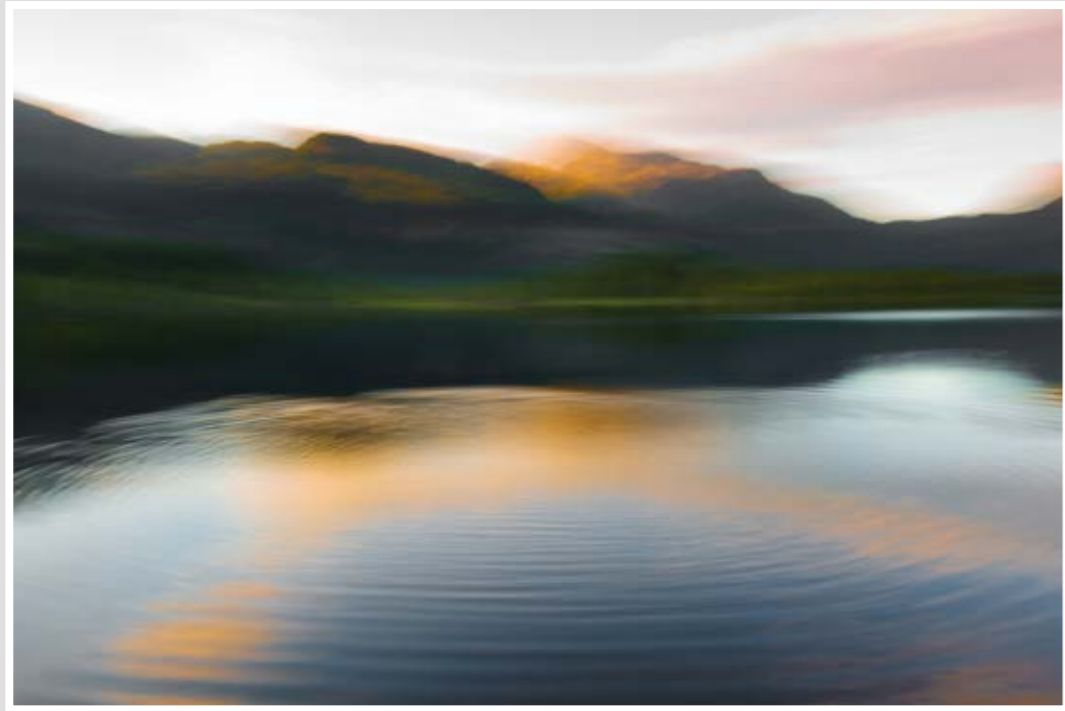
Abonnement:

Naturfotografen utkommer med fire utgaver i året. Medlemmer i BioFoto får bladet gratis. Priser for abonnement: Norske firmaer, offentlige etater etc. kr. 250,- pr år.

Forsidefoto: Kai Jensen

Solens siste stråler pensler en varm tone over landskapet.

Sommer

Sommeren er kanskje den årstiden som gir oss flest minner. Det er tiden for litt roligere dager, ferie, mer tid til hverandre, og kanskje flere sjanser til å gå inn i naturen, til steder hvor vi naturfotografer trives så godt.

Jeg sitter og blar i arkivet på søken etter sommerbilder. Der er blomsterportretter, feriebilder, glimt fra flotte fjellturer, et arkiv fullt av sterke minner og opplevelser. Men det er noe som det finnes ekstra mange bilder av, noe som tydelig ligger mitt hjerte nært, netter ved mitt sommerparadis Vengsvatnet i Hålandsdalen.

Sommernatta er lys, energirik, mystisk og fylt av den naturlige stillheten som lar kropp og sinn gå inn i hvilepuls. Denne stillheten og mystikken fyller meg med en følelse av tilstedeværelse. Kropp og sinn lever med naturen.

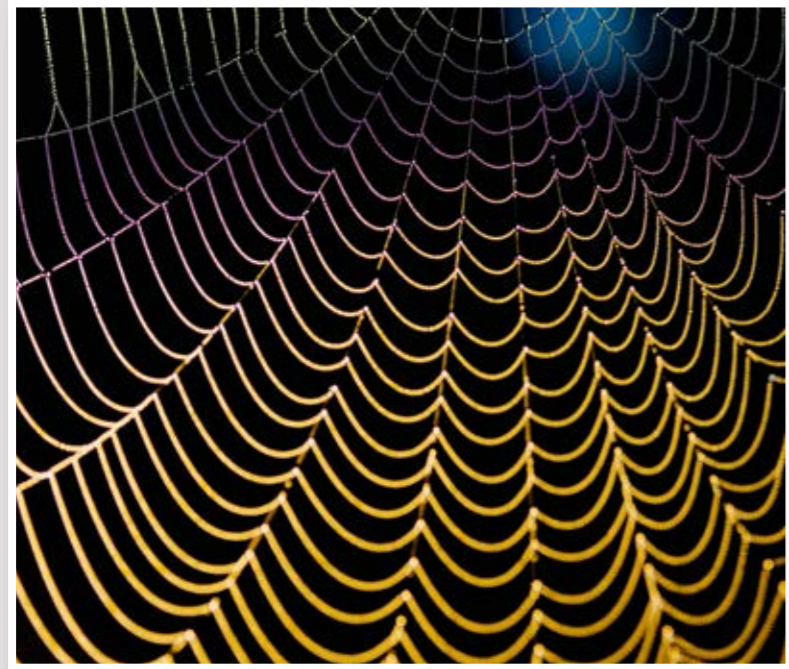
Tekst og foto Ivar Bjørdalsbakke

Stille bevegelse.

Båten glir sakte gjennom vannflata.

Sommernatta har pyntet edderkoppnettet med de vakreste smykker.

Stilhet.

Tåka danser alvedans med landskapet.

Fullmånen lyser over landskapet.

Sommernatt ved Vengsvatnet

Du er lys.
Som en drøm.
Jeg lever i deg og
fylles av din stillhet.

Jeg ror inn i din mystikk.
Rundt meg danser din ånde alvedans.
Jeg bare er, og kjenner en ydmykhet
i ditt nærvær.

*En enslig solstråle reflekteres fra et punkt i en liten bekk, og treffer denne snart utsprungne hvitveisen. Jeg foretrekker gjerne overskyet vær til blomsterfoto frafering, men det kan være spennende med sollys også.
Pentax K10D, Pentax FA 200 mm macro, ISO 100, f 4.5, 1/350s*

Noen vil vel hevde at det er et oppbrukt motiv. Det er kanskje riktig. Og jeg burde kanskje fokusert på noe annet hvis jeg ville komme meg opp og fram som naturfotograf. Tatt dykkersertifikat eller noe sånt.

Jeg vet ikke hvorfor jeg fortsetter år etter år. Jeg ønsker å ta bilder som er mer en skarpe artsportrett.

Markblomstene har noen hemmeligheter som de hvisker stille der jeg ligger på magen i skogbunnen og får en blåbærkvist opp i nesen.

Det er de hemmelighetene jeg vil fortelle.

Magnar Børnes. Jeg er kanskje en litt atypisk naturfotograf. Jeg er glad i å male akvareller, og det vises noen ganger i bildene mine. Jeg er opptatt av skarphet, men kanskje mer av uskarphet.

Alle bildene i denne artikkelserien er tatt i gang eller sykkelavstand fra huset der jeg bor. Jeg drar innimellom på lengre turer, men som trebarnspappa blir det lite tid til det, og det kan jo være bra både for barna mine og drivhuseffekten.

*En enslig hvitveis i grønt gress. Måtte jobbe litt for å unngå andre skarpe deler i bildet, og for å få blomsten til å stikke opp av forgrunnen.
Pentax K10D, Pentax FA 200 mm macro, ISO 400, f 4, 1/60s*

Kortreist naturfoto III

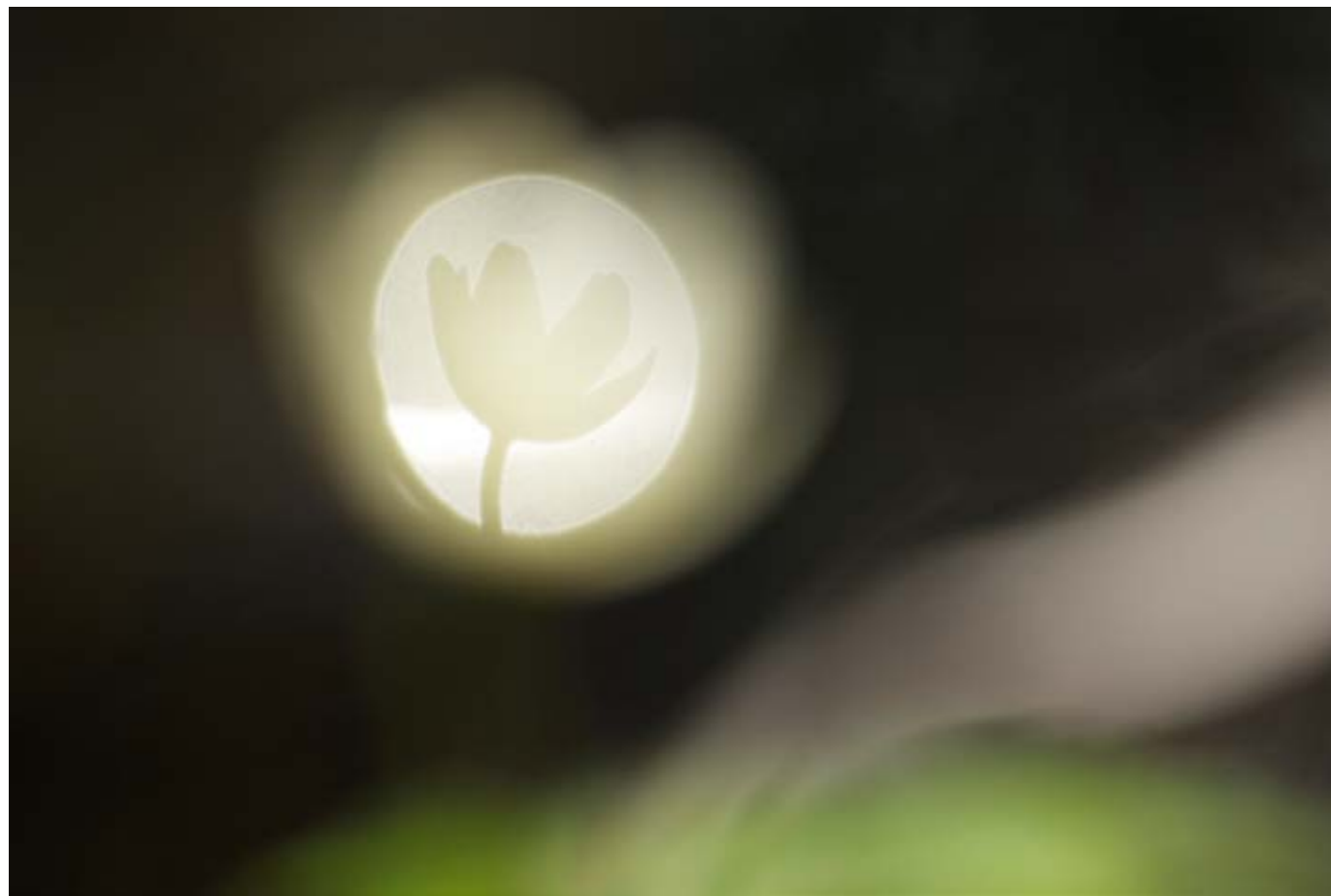
- Markblomster

Nå skjer det igjen. Jeg kjenner at det sitrer litt i kroppen. Få ting gir meg mer energi enn å tusle en tur i hvitveisskogen en kveld i april-mai. Hvis kvelden er varm, og det ikke har regnet for hardt de siste dagene, står yndige hvite skjønnheter bortover skogbunnen i tusentall.

Tekst og foto Magnar Børnes

Et av de bildene jeg er fornøyd med. Blir visst kritisk med årene. Blomsten er ikke skarp, men i dette miljøet av litt surrealistiske rundinger var det heller ikke meningen. Pentax K5, Pentax FA 200 mm macro, ISO 80, f 4, 1/200s

*Et annerledes hvitveisbilde. Her prøver jeg å fange noe av vårstemningen på abstrakt vis.
Pentax K10D, Pentax FA 200 mm macro, ISO 100, f5.6, 1/250s*

*Et uttrykk for lys og vår, igjen har jeg brukt solen som reflekteres i vann som bakgrunn.
Pentax K10D, Pentax FA 200 mm macro, ISO 100, f4, 1/4000s*

Nattfiol vokser ikke overalt, men er en vakker orkidé. Bilder av blomster blir ofte best når en ligger langflat på magen. Da kan en få en dus forgrunn og dus bakgrunn, med blomsten fremhevet imellom. Pentax K5, Pentax FA 200 mm macro, ISO 320, f4, 1/540s

Med kano kan du bære med deg alt du trenger og vel så det, - uten å få problemer med ryggen.

På tur med kano og kamera

Ingen ferieform slår kanoturer i lyse sommernetter. I allefall ikke for en hekta sportsfisker og naturfotograf som meg. Da kan jeg utøve mine kjæreste hobbyer i lange drag, omgitt av vakker natur og som regel uten hastverk.

Tekst og foto
Pål Brenne
naturfotografen@biofoto.no

Den viktigste funksjonen for medbrakt lys i sommernatten er å gi varme til slike motiver.

De siste årene har disse turene ofte vært sammen med kompis Kai Jensen. Det er ikke tilfeldig. Hvis du absolutt skal opp kl. 4 for å få det beste lyset så er det greit å være sammen med en som aldri forsover

seg i et slikt øyeblikk, og når man har kanoen lastet med kamerautstyr i hundretusenkroneklassen bør man velge sin padlekamerat med omhu.

Storlom letter en tidlig morgen. Nikon D3s, 400/2,8 +1,4 converter, 1/1250s. f/5,6, iso 500.

Kanovante padlekompiser og gode kontakter er ingen ulempe når man ferdes med kamerautstyr i kanoen.

Med kano kan du få med deg mye komfort.

Gormét opplevelse ute i det fri.

Formiddagens fangst i Nordmarka.

Behagelig

Det fine med kanotur som ferieform er jo nettopp at du kan ta med deg så mye kamerautstyr du vil. I alle fall hvis du velger vann og vassdrag med en viss omhu også. Da kan du slippe lange bæringer, bare kruse rundt på vannet og plukke de objektivene du vil når du trenger dem. Matrasjoner er heller ikke noe å tenke på. I en kano er det mye plass. Til og med komforten kan nå hotellstandard når du toppen av det hele hiver opp i feltseng og behagelige fluktstoler. Når man er på tur, så skal man kose seg! Kose seg med fiske når man har lyst til det, fotografering

når lyset er som best, og sitte å jule ved matraster og ved bålplassen når man trenger enda mer avkobling. Da er livet herlig.

Kamera på toppen

Bilder kan det bli svært mange av, så man må sørge for nok minnekort og nok batterier.. Det er en utrolig mengde motiver langs vann og elver, noen av dem kommer man ganske nærme med kano. Det gjelder å ha kamera klart hele tiden. Å pakke ned kamera er ingen god ide, det må ligge klart om du skal rekke

å ta bilde idet en fugl flyr opp eller et rådyr står nede ved vannkanten. Frykten for at noe skal gå galt er overdrevet. Jeg har aldri opplevd et eneste uhell på 30 år. Men vil du være litt forsiktig så pakk utstyret vanntett før du går i land og før du stiger ombord. Så åpner du sekken mens du er ute på vannet. En kanovant kamerat må det selvsagt være med i båten. Med en god turkamerat kan man også manøvrere kanoen i riktig stilling så bildene blir best mulig.

Fiske

Det var kanoturene som gjorde at jeg først begynte å bruke

Gjedde kan være et utfordrende motiv.

Av og til er det godt å strekke på beina og gå en halvtimes tid opp i terrenget fra kanovannet. Det blir det litt annerledes bilder av. Her fra Nordmarka. Nikon D3s, 14mm 1/20s, f/16, iso 200.

Morgenstemninger er noe av det fineste jeg vet. Her fra en kanotur i Østfold, Nikon D3s, 70-200 mm, 1/2000s, f/10, iso 400.

Kano i tåkedis, Nikon F90x, 80-200, Fuji provia 100.

kamera. I hele oppveksten var jeg fiskegal og kanoturer ble en forlengelse av den lidenskapen. Når jeg så etter hvert ønsket å ha med noen minner fra disse turene ble kamera tatt i bruk. Nå er fiskingen nedprioritert og fotograferingen

det viktigste ved turene. Men det er jo bare helt nydelig å kunne slenge en wobbler bak kanoen og få fisk på transportetapper, koble helt om til fiske når regnet plasker ned, for så å kose seg med fotografering når solen på nytt

Storlom i soloppgang, Nikon D300, 400mm 1/3200s, f/4, iso 250.

bryter gjennom skydekke og tåke.

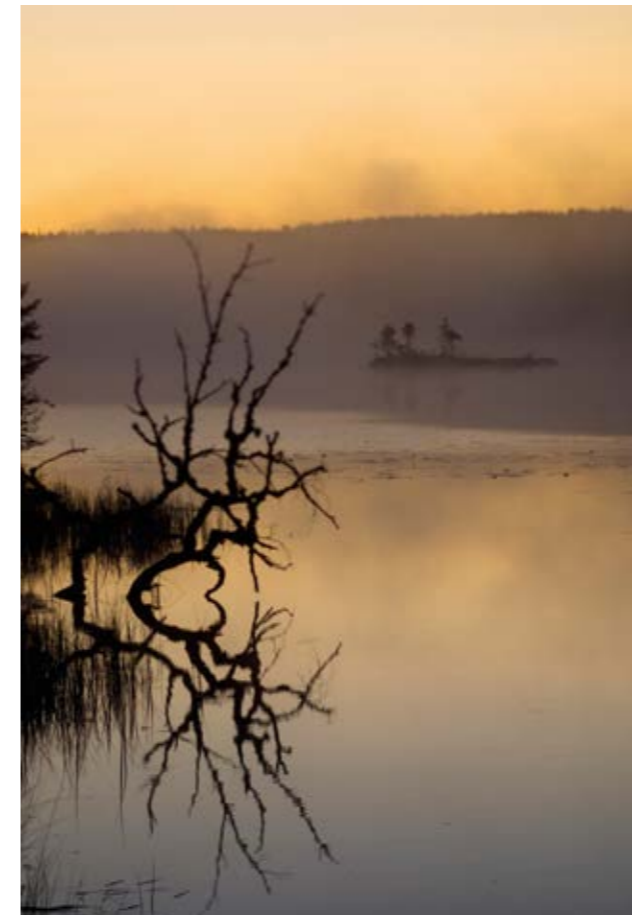
Ikke langt unna

Ikke alle steder egner seg godt for kanopadling i åpen kano.

Det er mange brusende elver i Norge, og dem bør nok forbeholdes andre farkoster, i alle fall hvis du vil beholde kamerautstyret. Og det er heller ikke så mange steder der man kan padle lange nye sterkninger uten bæringer. Hvis

Nøkkeroser, Panasonic LX3, 1/30 s, f/8, iso 160.

Rett før soloppgang, Nikon D300, 85mm, 1/800s, f/11, iso 200.

Kai i soloppgang, Nikon D700, 200mm, 1/125s, f/8, iso 500.

Vannliljer en sen kveld, Nikon D3, 70mm 1/3s, f/8, iso 200.

Vannlilje, Nikon D3, 400mm 0,6s, f/14, iso 200.

Sangsvane, Nikon D3s 400/2,8 +1,4 converter, 1/3200s, f/4, iso 1250.

Kanadagås, Nikon D300, 200-400/4 på 260mm, 1/250s, f/4, iso 250.

det er prioritert så er det enorme muligheter i Sverige og Finland. Men man trenger ikke reise langt eller padle lange strekninger for å få fantastiske opplever og gode bilder. Noen av de beste turene mine har vært "rett borti høgget her", på vann som slettes ikke er store. Jeg syns ikke det er noen ulempe å slippe å sitte i bil i flere timer for å komme fram til der det skal skje. Det underlige er at ikke flere ser det på samme måten. På turer i Femundsmarka har jeg alltid møtt mange kanoturister, men på turer i Nordmarka

rett utenfor og i Oslo, har det gått mange dager uten at jeg har sett et eneste menneske. Merkelige greier. Og så er det mer fisk å få i Nordmarka også!

Kanskje en ide for flere denne sommeren - en fototur med kano på et vann ikke langt unna?

Teleobjektiv, lang lukkertid, håndholdt i kano krever øvelse og mange eksponeringer. Strømmen i vannet gjorde det også vanskelig å få kanoen i nøyaktig posisjon slik at speilingen av skogen ga den ønskede bakgrunnen til blomstene. Dette bildet er resultatet etter ca 60 forsøk. Nikon D300, 200-400/4 på 360mm 1/200s, f/4,5, iso 400.

Fra Nordmarka, Nikon D3s, 14mm, 1/6 s, f/14, iso 200.

Skådare

Biofoto Syd

Hösten 2008, på fotofestivalen i Eslöv, satte jag upp lite info om Biofoto samt bjöd in till en träff i november. Till denna träff bjöd jag in biofotomedlemmar som jag visste bodde här i söder. Det kom 5 personer till mötet och vi bestämde tillsammans att bjuda in till en fototräff på Söderåsen våren 2009.

Text och foto: Arne Olsson

Vi blev ca 15 personer som under förmiddagen vandrade runt i Skåralidsravinen och fotade forsar, stenar, mossor, strömstare etc. Genom Naturum fick vi på eftermiddagen tillgång till lokal där vi fortsatte med gemensam fika samt bildvisningar. En lyckad start kunde vi konstatera.

Området för Biofoto Syd omfattar södra Sverige. Skåne naturligtvis men också södra Halland, Blekinge och de södra delarna av Småland ligger inom nuvarande område. Gränserna mellan de olika lokalavdelningarna i Sverige är flytande eftersom det är stora skillnader mellan var våra medlemmar bor, de flesta inom Syd är boende i Skåne. Vi räknar nu ca 70 medlemmar i Biofoto Syd. Vi har satsat ganska mycket på utåtriktad verksamhet genom att medverka på festivaler i Eslöv och Hässleholm där vi fått kontakt med många naturfotointresserade som blivit medlemmar. Annan utåtriktad verksamhet

Biofotingar i arbete

Kaffepaus i Fulltofta

Första träffen, Skåralid, Söderåsen nationalpark

är utställningar och samverkan med "Naturum" dels på Söderåsen och dels på Stenshuvud, båda belägna i nationalparker. På Söderåsen har vi vid tre tillfällen arrangerat "Naturfotots dag" med utställningar, bildvisningar, föreläsningar och guidningar av intresserad allmänhet för att praktiskt visa och tipsa om "Hur man tar bra naturbilder". Utåtriktad verksamhet kommer vi även i framtiden att prioritera. Det handlar om att sprida intresse, kunskap och känsla för vår fina natur och den härliga hobbyn "Naturfotografering" som vi har gemensamt. Fototräffar är det som de flesta tycker om att delta i. Dessa arrangerar vi året runt på olika platser. Många gånger anlitar vi någon person som är duktig på området som guide för att få största möjliga utbyte av träffen. Andra gånger rör vi oss fritt och har några gemensamma samlingar för fika och korvgrillning.

Vi har även genomfört några kortare resor med övernattnig

bland annat till Öland, Store Mosse, Ramsvikslandet i Bohuslän och Hornborgasjön.

I början av året har vi oftast ett gemensamt planeringsmöte där vi tillsammans lägger upp verksamheten i stort för kommande år. Därefter är det ledningsgruppen som praktiskt hanterar och ser till att medlemmarnas idéer och förslag blir verklighet. Vi är just nu 9 personer i ledningsgruppen. Nästa stora projekt vi ska satsa på är en gemensam utställning över den "Skånska naturen". Denna planerar vi ska visas runt om i de skånska kommunerna varhelst vi kan finna utställningslokaler. I samband med varje hängning planerar vi att bjuda in allmänheten till vernissage, info och bildvisningar. Detta för att sprida så mycket info om Biofoto som vi bara kan men också och det är viktigt - "ge medlemmarna möjlighet att få visa upp sina fina bilder".

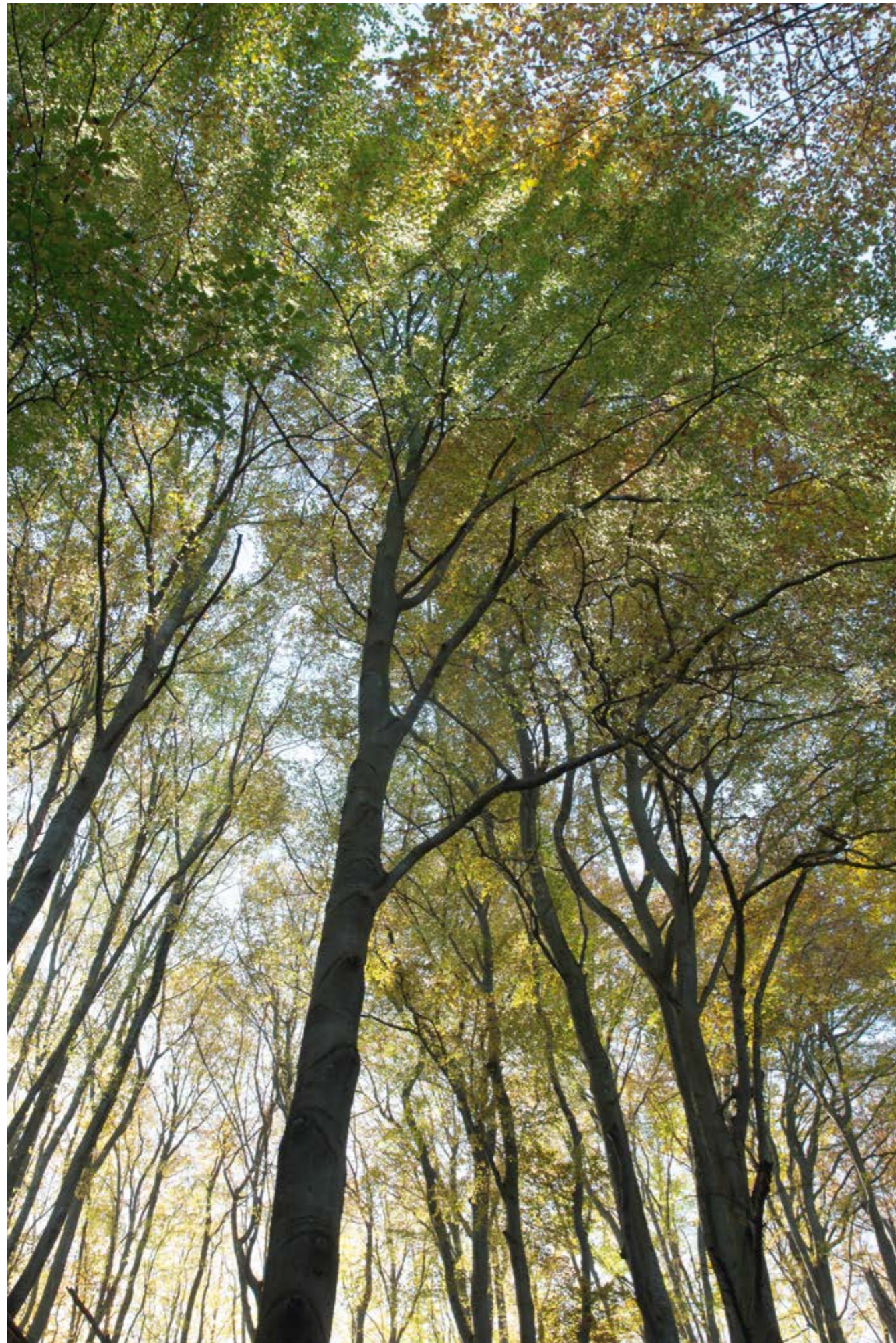

Foto Håkan Liljenberg

Bokskogarna – Skånes storslagna oaser

Barnfamiljen på söndagspromenad, joggaren i spåret, dagisbarnen och scouterna vid brasans korvgrillning, var hittar man dem i Skåne? Svaret är ofta; i bokskogen. Tillsammans med de många fina sandstränderna är de stora bokskogarna de självklara miljöerna för rekreation i Skåne

De fyra mäktiga åsarna som löper diagonalt över landskapet täcks i stor utsträckning av naturlig ädellövskog, här dominerad av boken. Oaser av luftig grönska som markant bryter av från det annars dominerande odlingslandskapet.

De sydsvenska skogarna består av ädellövträd, huvudsakligen bok med inslag av ek, avenbok, ask och alm. Efter den senaste istiden för ca 12.000 år sedan började ädellövskogen att sprida sig norrut från Sydeuropa och fick sin största utbredning för ca 4-5000 år sedan. Den täckte då Sverige ungefär upp till och med Mälardalsområdet. Sedan dess har människans påverkan

Text: Elisabeth Liljenberg. Foto: Håkan och Elisabeth Liljenberg

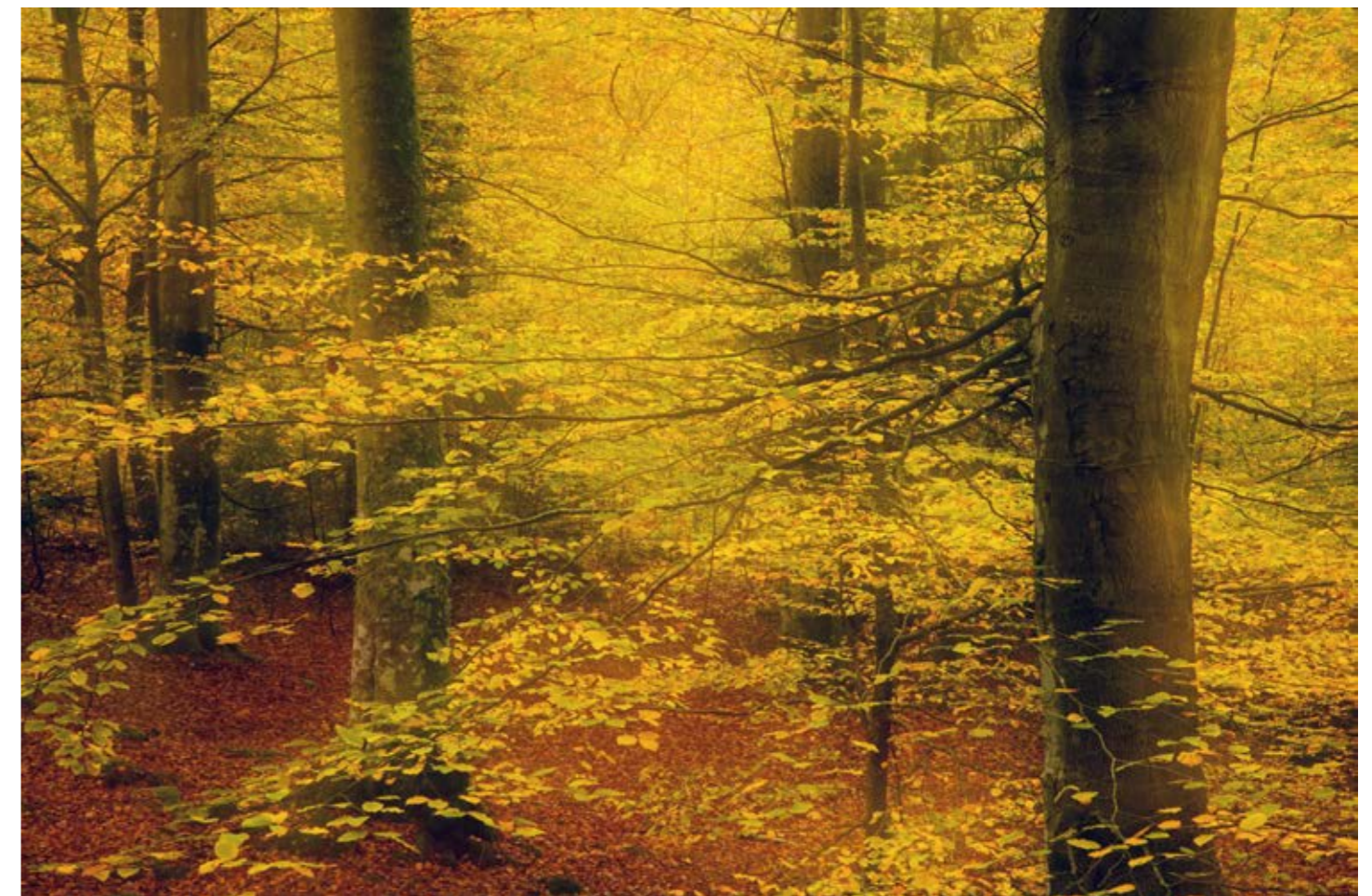

Foto Håkan Liljenberg

minskat utbredningen allteftersom så att bokskogen nu bara finns kvar i Skåne, delar av Halland och Blekinge samt de allra sydligaste delarna av Småland. Små partier kan hittas längre norrut men är då oftast inplanterade. Boken, *Fagus sylvatica*, är det högsta lövträd vi har, uppåt 40m. Med sina silvergrå pellarlika stammar och mycket täta lövkronor bildar träden stora lövsalar med en tjock mjuk matta av vissna löv på marken men med mycket sparsam vegetation i övrigt. Och när det är som ljusast på året är det som mörkast här, eftersom mycket lite solljus förmår tränga igenom det täta lövverket.

Men i vårtid sker ett mirakel just före löven slår ut när marken under ett par veckor täcks av mattor av blommor som vit- och gulsippor, svalört, vårlök och nunneört. Om man lyssnar noga den här tiden kan man också höra det svagt ploppande ljudet när boklövens knoppfjäll brister. Blomdoften är fantastisk, synintrycket överväldigande. Till och med människor i vårt landskap som i vanliga fall är ganska ointresserade av naturupplevelser vallfärdar ut på veckosluten för att få uppleva skönheten ackompanjerad av en intensiv fågelsång. Vanliga fåglar i bokskogen är bofink, större hackspett, ormråk, lövsångare m.fl sångare. Själv uppväxt i Mälardalsområdet var jag ganska bekant med ädellövskog, framför allt ekskog, men överraskades ändå av bokskogen när jag flyttade till Skåne som ung vuxen. Det är en speciell stämning som infinner sig så snart man kommer in bland träden, en känsla inte olik den man kan uppleva i t.ex en katedral. Det råder en stilla skugga, bortom den nästan ständiga blåsten över slättlandskapet, mäktigt bland de massiva trädpelarna, men med rymd och

högt i tak både bildligt och bokstavligt. En meditativ och tidlös känsla infinner sig gärna.

Som naturfotograf har jag ändå hösten som favorittid i bokskogen. Löven glesar sakta ut och skiftar till en palett av färger från gulgrönt till vinrött och lite mer ljus när ner till lövmattan.

En kort tid, ibland bara några dagar, skapas en sagomiljö i metallfärger – silverstammar med grenar klädda med guldgula löv i kontrast mot en kopparfärgad matta, utsökt vackra fotomotiv.

De bokskogsklädda åsarna med sina steniga branter och många bäckar, åar, raviner och små vattenfall bjuder på fina fotomiljöer för de flesta naturfotografer i våra trakter. Särskilt i landskaps- och makrofotografering finns stora möjligheter och spännande utmaningar. Tre nationalparker och ett stort antal naturreservat finns i åsarnas bokskogar. Det mest kända området är kanske Söderåsens nationalpark med sina rasbranter med partier av fjällflora, en rest från senaste istiden. I Skåne finns också Sveriges minsta nationalpark, Dalby Söderskog, med en större inblandning av ek och alm. Omkring första veckan i maj är en utflykt dit ett måste för naturfotointresserade och botaniker. Den fuktiga marken är helt täckt av sippor tillsammans med vit och purpurfärgad nunneört, de sistnämnda relativt ovanliga längre norrut. Inte långt därifrån finns också ett populärt naturreservat med landets enda och Europas näst största population av vresbok, drygt 300 träd. Vresboken är en naturlig mutation av den vanliga och karakteriseras av sina vridna, ormliknande grenar och paraplyformade kronor. Vid en inventering

Foto Håkan Liljenberg

Foto Elisabeth Linjenberg

2006 hittade man endast ca 1500 individer i Europa. Trollskogen som naturreservatet kallas, är ett välbesökt strövområde, barnvänligt med sina härliga klätterträd och med spännande former att jobba med för en fotograf. Ädellövskogen är den i särklass mest värdefulla skogstypen i landet sett från natur- och kulturmiljösynpunkt. Från naturvårdsmyndigheterna har därför stort intresse riktats mot ädellövskogen, Ännu är endast begränsade arealer skyddade som naturreservat. Av de knappt 500.000 ha ädellövskog och skog med ädellövsinslag som är äldre än 70 år, är idag endast ca 4 % skyddad. Samtidigt produceras i brukade ädellövskogar landets värdefullaste sågtimmer med priser som ligger 3 – 4 gånger över högsta priset för

exempelvis talltimmer. Detta gör skötsel av ädellövskogen till en utmaning för skogsägaren.

Sedan 1984 har det funnits lagregler för all ädellövskog. Det är också glädjande att se att i Skogsstyrelsens regi har ett flertal projekt med bl. a noggranna inventeringar av dessa biotoper, liksom försök med okonventionella skötselmetoder gjorts under senare år för att säkra dessa vackra skogars framtid.

Den skånske poeten Gabriel Jönsson diktade:

Foto Elisabeth Linjenberg

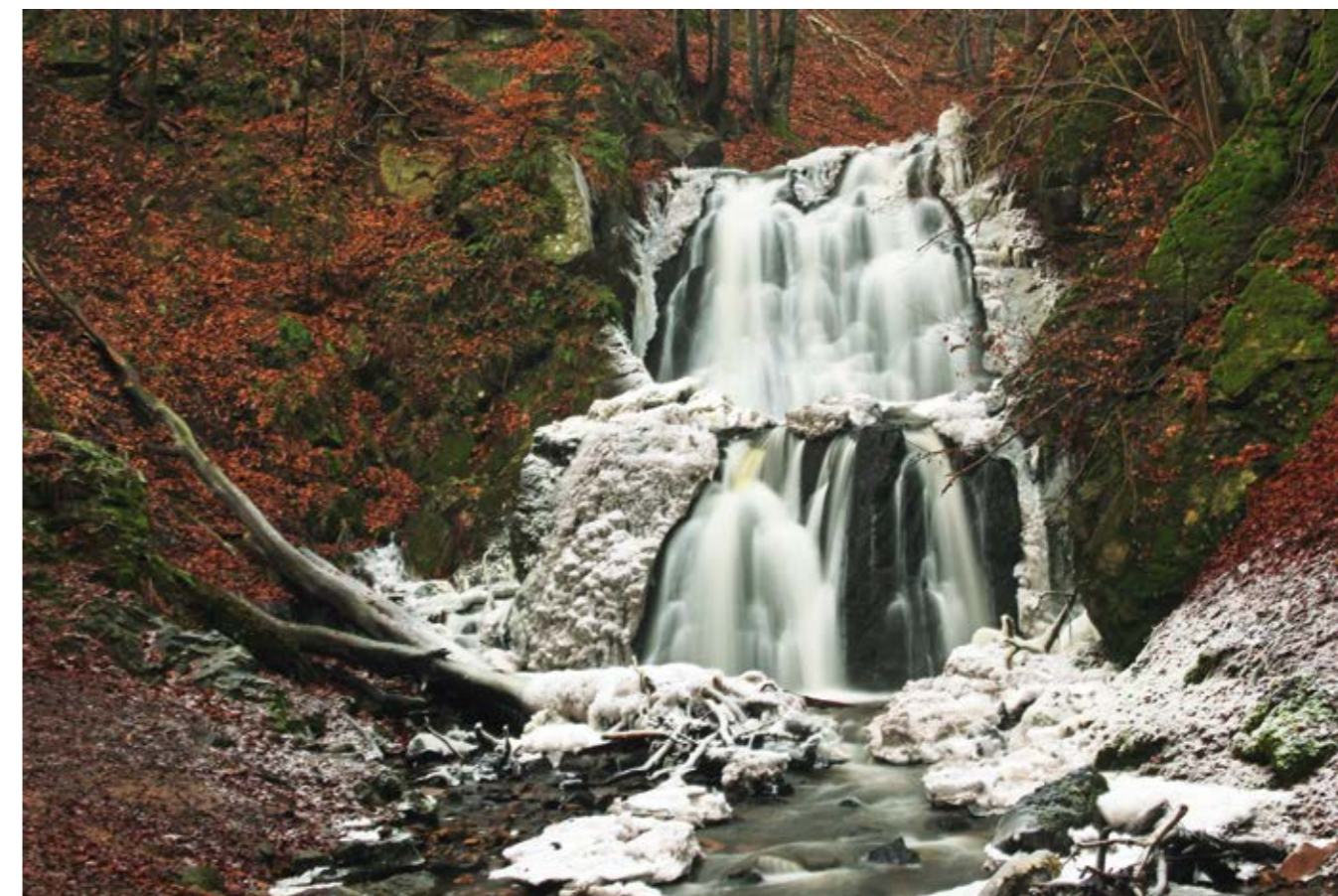

Foto Elisabeth Linjenberg

Foto Håkan Liljenberg

Bokskog

*Jag vet en matta med anemone
som trampas tyst av en råbocks klöv
Den vävs på nytt varje vår i Skåne
när boken klädes i unga löv*

Elisabeth Liljenberg
Född i Stockholm, bosatt i Skåne sedan 1970-talet. Fotograferar ofta när- eller landskapsbilder med vattenmotiv men arbetar också gärna med grafiska och kreativa bildstilar. Har medverkat i ett 30-tal utställningar sedan 2011. Medlem i Biofoto sedan 2011, PhotoNatura från 2015.

Håkan Liljenberg, född och bosatt i Skåne.
Jag har fotograferat natur sedan 80-talet och medlem i bildgruppen PhotoNatura sedan 1989 och BioFoto sedan 2011 och är ansluten till bildbyråerna Scanpix och Alamy.
Jag fotograferar det mesta i naturen, både dokumentärt och kreativt, på hemmaplan och på resor världen över men har en förkärlek till djur.
Jag har medverkat i drygt 70 utställningar runt om i Sverige.

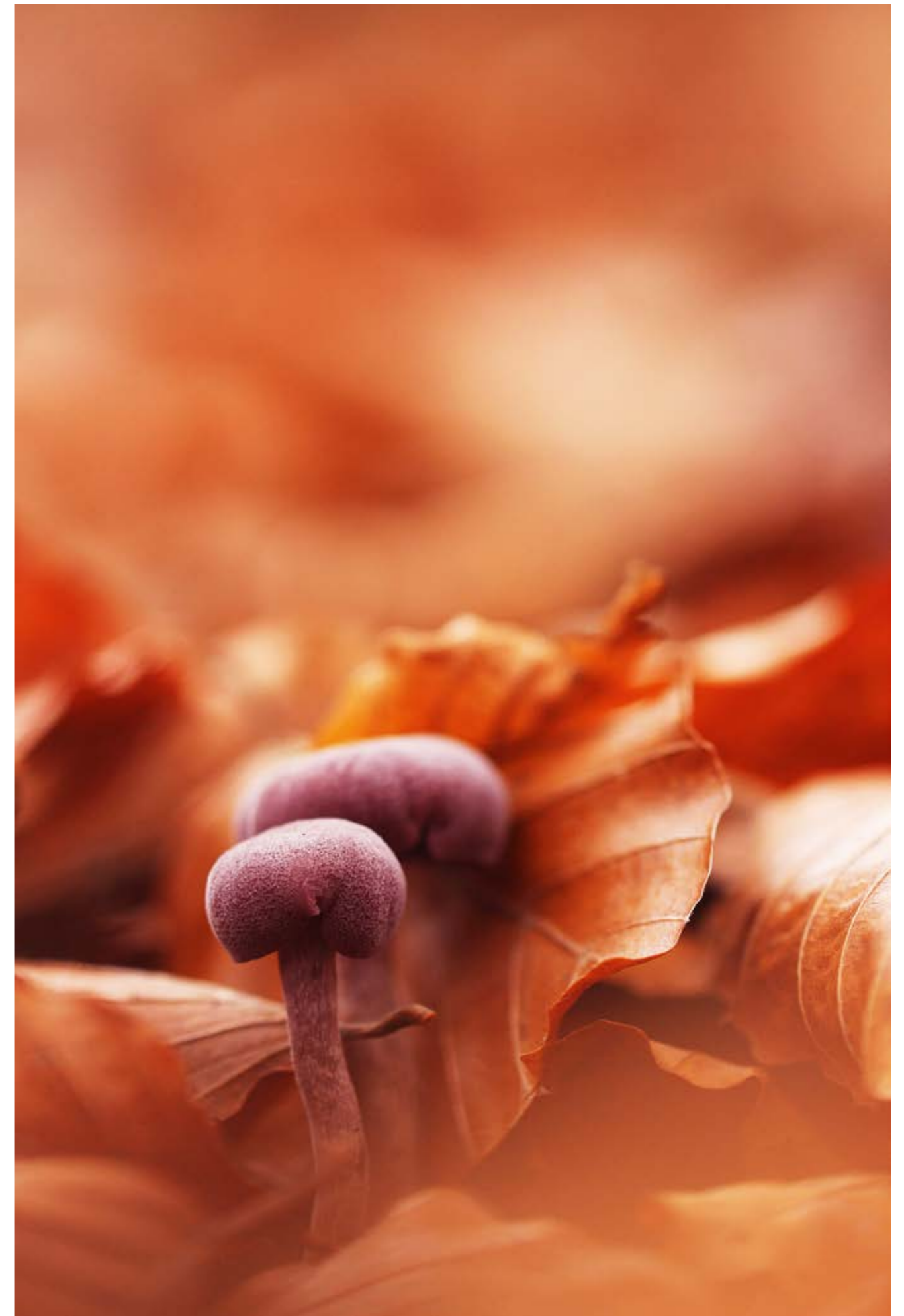

Foto Elisabeth Liljenberg

Jagande fladdermöss i natten. Nikon D800, 400mm, f/13, ISO 800

Nattens navigatörer

I Skåne finns nära 20 olika arter av fladdermöss. Landskapets rymmer många sorters lämpliga biotoper och det sydliga läget nära kontinenten gynnar mångfalden.

Text och foto: Göran Gustafson

Fladdermössen har en tunn flyghud som kan spännas ut mellan de främre och bakre extremiteterna. Därmed flyger de bra och jagar ofta i mörker eller svagt ljus i gryning och skymning. De är kända för sin förmåga att navigera med sin ultraljudsradar. Ljud sänds ut, reflekteras mot hinder eller byte och fångas upp av det känsliga örat för tolkning. Alla fladdermöss faller i någon slags dvala under vintern och övervintrar på husvindar

eller i håligheter ute i naturen. Den mest spektakulära fladdermusen är barbastellen som lever huvudsakligen på fjärlar.

Under sensommaren och hösten har jag provat att fotografera jagande fladdermöss. Vid en närbelägen å finns sedan länge fladdermöss som i lågflykt över vattenytan fångar insekter nattetid. Det är ofta nattsländor med feta bakkroppar som just uppstigna ur vattnet blir fångade

Nattsländan fångas i luften Nikon D3, 300mm, f/13, ISO 800

innan de kan flyga eller sländor under sin första flygtur som fångas in. Men det kan också vara mindre nattflyn på menyn. Man kan ibland se hur fladdermössen använder sin flyghud i vingar, fötter och stjärt för att fösa insekten in mot munnen i flykten. I munnen finns vassa tänder som tuggar i sig bytet under flykten. Den art som finns dokumenterad här är vattenfladdermusen – en vanlig art med en kroppslängd på 40-50 mm. Den flyger ofta efter bestämda

En effektiv jägare. Nikon D800, 550mm, f/13, ISO 800

rutter över vattnet och man kan förutse ungefär var den ska passera. Fotograferingen har mestadels skett med hjälp av en IR-sensor som skickar ut en smal ljusstråle mot en reflekterande spegel. Kameran fokuseras på strålens läge och när strålen bryts kan den antingen lösa ut en blixtn eller en kamera. Det tar tid att kalibrera inställningarna men detta är en spännande uppgift. Att fotografera andra arter som flyger högre och mer okontrollerat är betydligt svårare.

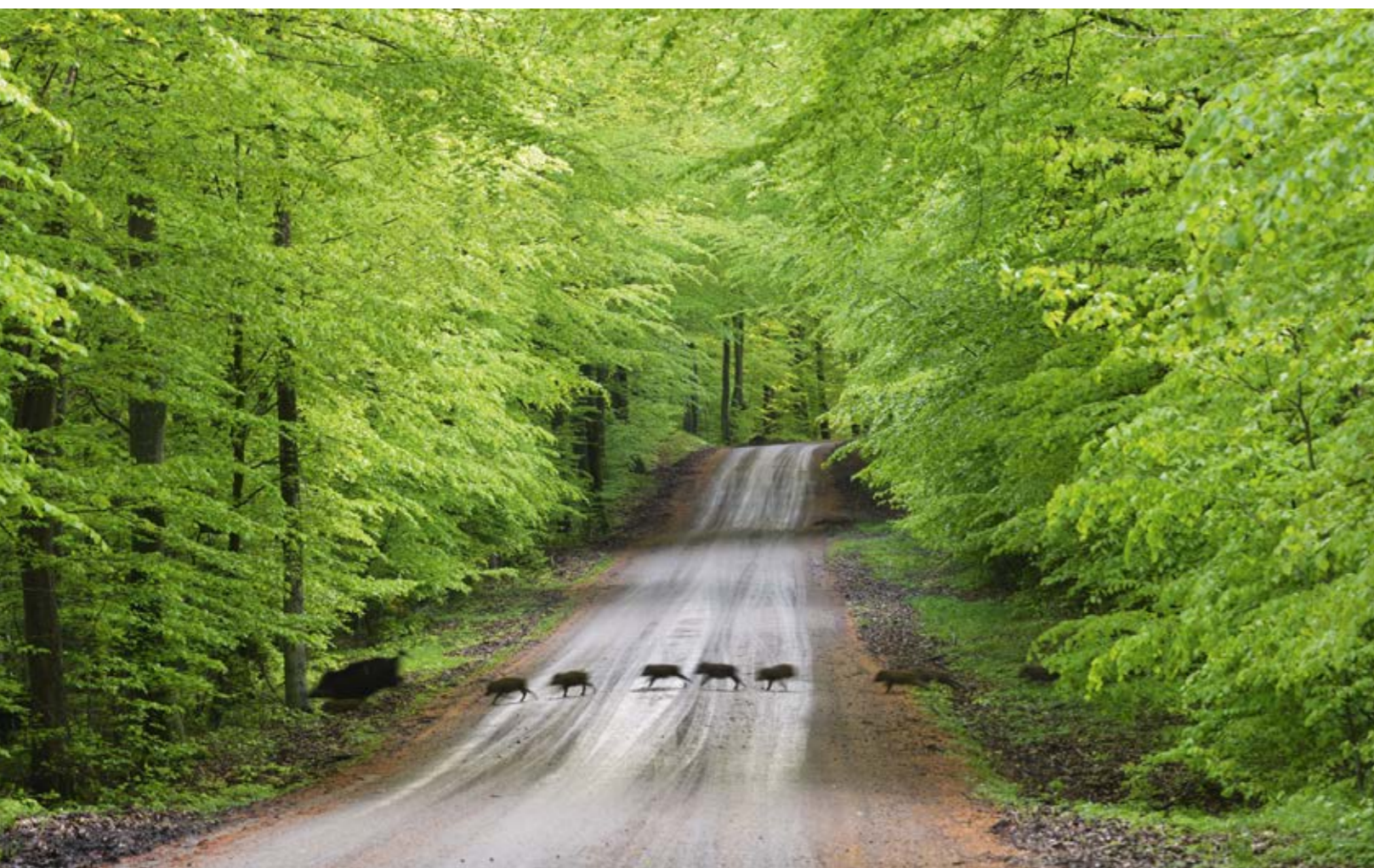
Nattsländan på stenen är upptäckt. Nikon D3, 300mm, f/13, ISO 800

Österlen

Skånes sydöstra hörn har fått namnet Österlen. Ett bördigt, böljande åkerlandskap med små, vita korsvirkeshus och gårdar. Många av husen tillhör nu sommargäster. Längs kusten från Haväng i norr till Ystad i söder ligger fiskelägena tätt och kilometerlånga sandstränder lockar badsugna trots det ofta kyliga Östersjövattnet.

Text och foto: Göran Gustafson

Bokskog med vildsvinsfamilj. Nikon D800, 92mm, f/5.6, 1/30 s, ISO 400.

Kronvilt i skymningen. Nikon

Största delen av Österlen har odlats upp utom de marker som varit alltför steniga, sandiga, fuktiga eller sluttande. Bland dessa hittar vi nu de mest värdefulla naturreservaten och de arealer som kan beträdas av besökare. Längs kusten finns nationalparken Stenshuvud i öster – en urbergsknalle som omges av sandiga betade hedar, sumpiga alskogar och lummiga bokskogar. I Haväng möter Verkeån havet mellan Ravlunda skjutfält och de skyddade, kalkrika sandbackarna i Vitemölla. Här hittade Linné under sin skånska resa bl.a. sandnejlika och stor sandlilja. Kuststräckan kring Simrishamn rymmer både sandstränder och uddar där sandstenen går i dagen. I vikarna samlas tång och här kan flyttande vadare hitta föda. Vid Sandhammaren har vi stora flygsandsfält med levande dyner och skyddsplanterad tallskog. Här finns landets sydligaste älgstam. Öster om Ystad domineras landskapet av Kåsebergaåsen och Hammars backar där Ales stenar utgör ett av de

*Kungsfiskare i Nybroån
Nikon D3, 600mm, f/6.3, 1/100 ISO 2000.*

Sandhed på Brösarps norra backar. Nikon D3, 100mm, f/9, 1/125 s, ISO 250.

mest besökta utflyktsmålen på Österlen. Österlens norra del ligger på Linderödsåsens sluttning med en fattigare berggrund. Här har inlandsisen skapat böljande, mäktiga sandbackar kring Rörum och Brösarp. Höjdskillnaderna är stora och havet skymtar ofta i bakgrunden. Brösarps norra backar och Drakamöllan är som vackrast i juni-juli. Då blommar den kalkrika sandheden intensivt i alla färger och i Drakamöllans bokdungar kan man få se en skymt av sommargyllingen. I Verkeåns dalgång ligger Christinehofs slott som på senare år har skapat en ekopark kring en restaurerad våtmark med stora kvaliteter. Skogarna här uppe är rika på kronhjort. Känd skådarlokal för rovfågel är Fyledalen öster om Tomelilla. Den djupa och långa dalgången sträcker sig från Sjöbo i norr till Högestad i söder. Den bildades av kraftiga vattenflöden vid istidens slut och rymmer nu värdefulla biotoper med stor artrikedom av såväl växter som djur. Här finns i sluttningarna de finaste ängsbokskogarna, betade buskrika betesmarker med både torrbackar och fuktiga raviner. Blöta kärr med klibbal, mossar och kalkrika fuktängar och kärr bidrar till Fyledalens goda rykte. Dalens sluttningar ger stadiga uppvindar som utnyttjas av våra rovfåglar. De röda gladorna, kommunfågel i Tomelilla, är numera talrika här liksom vråkar, falkar och ofta örnar.

Råget äter gärna mognande vete. Nikon D300, 600mm, f/7.1, 1/200, ISO 500.

Flygsand på Sandhammaren Nikon D3, 80mm, f/16, 1/160 s, ISO 320.

Vinter på Hammars backar Nikon D100.

Höst i Fyledalens bokskog Nikon D800, 200mm, f/8, 1/40 s, ISO 320.

Kronhind med fjolårskalv Nikon D3, 420mm, f/6.3, 1/250 s, ISO 1000.

Sugga med smågrisar Nikon D800, 650mm, f/5.6, 1/320 s, ISO 640.

Särskilt vintertid är det lätt att få se både havs- och kungsörnar glida fram över dalen. En del unga kungsörnar från norra Sverige tillsammans med havsörnar från kusterna samlas också här för att bl.a. jaga övervintrande gäss och harar. Fyleån, som avvattnar dalen, får en del vatten från källor i dalsidorna. Ån har blivit ett av landets bästa havsöringvatten och hyser även elritsa, stensimpa och annan småfisk som gillas av häger och kungsfiskare.

Som fotograf i detta landskap har man mycket att välja på. Kusten vår och höst med massiva sträck av ejder, prutgås och änder. Rovfåglarnas jakt i Fyledalen eller åarnas doldisar kungsfiskare och forsärla på födosök. Eller varför inte orrspelet på Fjällmossen i norr. De goda markerna med lövskogar, skogsbryn, betesmarker och åkrar gynnar också hjortdjuren av vilka kronviltet är nummer ett. Men det finns också (alltför) stora populationer av dovhjort och vildsvin som ofta kommer inom räckhåll för kameran.

Tomelilla är landets bästa kommun för groddjur. Tre naturreservat har avsatts särskilt för sällsynta grodor, paddor och salamandrar. Mest spektakulär är vår enda trädklättrande groda. Lövgrodan har en lämplig grön skyddsfärg och lever efter leken uppe i träd och buskar där den fångar flugor och annat gott. Den mest hotade arten är lökgrodan som lever undanskymt i sandiga marker där den snabbt gräver ner sig vid fara. Klockgrodan har efter många års bortavaro åter planterats in lämpliga dammar och är nu en uppskattad aktör med sitt finstämda läte.

Landskapet här nere är lagom kuperat med fina, böljande linjer. Ett landskap som hela tiden byter ansikte under året. Ljusets skiftningar och grödornas färger gör varje besök unikt och det är alltid lika spännande att ge sig ut för att avbilda odlingslandskapet. Det sägs att många konstnärer lockas till Österlen av det speciella ljuset. Omgivet av hav på tre håll får landskapet en särskild lyster som inte minst gynnar oss fotografer.

Klockgroda bland sköldbladsmöja. Nikon D300, 420mm, f/10, 1/125 s, ISO 250.

Åkerlandskap sydöstra Skåne. Nikon D300, 200mm, f/14, 1/200 s, ISO 200.

Göran Gustafson
goran@allevad.com
Naturvårdare och lärare som sedermera blev fotograf på heltid. Natur- och landskapsmotiv lockar mest men det har också blivit mycket dokumentärfotografering och resebilder från land och stad. Ansluten till byrån TT bild och är Nikon trogen sedan 1960-talet.

Vråkar bråkar. Nikon D3, 420mm, f/9, 1/320 s, ISO 400.

Jägersborg Dyrehave

– här bor 2000 hjortar

Dyrehaven, som området kallas i dagligt tal är Danmarks mest besökta naturområde, med mer än 7,5 miljoner besökare varje år. Det är kanske inte så konstigt eftersom det är beläget bara 10 km från miljonstaden Köpenhamns centrum.

Brunstkamp. Canon EOS 5D Mark III, EF 300mm f/2,8L IS + 1,4x, f/5,0, 1/125, ISO 800.

Curt Leidig

Bor i Ödåkra vid Helsingborg. Har alltid varit intresserad av natur och naturfotografering. Gick med i BioFoto 2010, håller mest till på Söderåsen och andra ställen i Sydsverige. Resor till Norge är också ett återkommande inslag

Kilde sø. Canon EOS 5D Mark II, EF 24-105mm f/4L IS, 32mm, f/8,0, 1/125, ISO 1600.

Dovhjortshind.. Canon EOS 7D, EF 300mm f/2,8L IS + 1,4x, f/4,0, 1/100, ISO 400.

Text och foto: Curt Leidig

Det var år 1669, som kung Fredrik III bestämde sig för att inhägna skogsområdet norr om Köpenhamn. Under 100 år fungerade det som kungens privata jaktmark. Sedan 1756 har allmänheten haft tillträde hit.

Dyrehavens största sevärdhet är de 2000 hjortarna som lever här, 300 kronhjortar, 1600 dovhjortar samt 100 sikahjortar. Ett annat kännetecken är de ståtliga träden, en hel del urgamla. De äldsta levande träden är mer än 400 år. Här trivs hålhäckande fåglar, såsom kattuggla, spillkråka och hackspett. Döda träd får ligga kvar, till glädje för många insekter.

Det skall påpekas att hela området är inhägnat, hjortarna lever alltså i ett hägn. Som besökare märker man inte så mycket av det, tack vare dess storlek, arealen är på hela 11 kvadratkilometer.

Dyrehaven hade inte sett ut som det gör, utan det stora antalet djur. Hjortviltet betar alla växter, blad och små träd, som de kan komma åt. Det ger fri sikt under trädkronorna och öppna slätter.

Det föds cirka 700 kalvar i maj-juni varje år. För att hålla antalet djur på konstant nivå sker under vintern avskjutning av motsvarande antal, detta görs med betryggande säkerhetsåtgärder, av några få rutinerade jägare.

Vintertid utfodras hjortarna varje dag, med hö, havre, majs och betor.

Dyrehaven är värt ett besök under alla tider på året. Kanske är det hösten som lockar en fotograf mest, då det är brunsttid för hjortarna. Att på relativt nära håll få följa dovhjortarnas kamp om hindarna och höra kronhjortarnas brölande är en fantastisk upplevelse. Bästa tiden för fotografering av hjortarna är på morgon/tidig förmiddag eller mot kvällen. Under dagtid är det väl mycket människor i rörelse, eftersom det som sagt är ett omtyckt rekreationsområde för många köpenhamnsbor.

Alla mina hjortbilder är tagna på djur i hägn, i Jägersborg Dyrehave

Ståtlig kronhjort. Canon EOS 50D, EF 300mm f/2,8L IS + 1,4x, f/5,6, 1/250, ISO 400.

Gammal stubbe. Canon EOS 5D Mark II, EF 17-40mm f/4L IS, 22mm, f/8,0, 1/200, ISO 800.

Byrums raukar

Öland

– solens och vindarnas ö

För ungefär 600 – 430 miljoner år sedan, i ett varmt hav nära ekvatorn, sedan bildades den öländska kalkstenen. Landmassan med sina kalkavlagringar gled iväg över nästan hela jordklotet och de delar som avsattes under ordovicium kom något på kant och blev det vi idag kallar Öland

Den kalkhaltiga berggrunden har gett förutsättningar för den rika floran av orkidéer och andra kalkgynnade arter. För ett ögonblick sedan – geologiskt sett – så blev ön nedisad och lagd under stora ismassor. Den senaste istidens framväxt och avsmältning gjorde att ismassorna drog fram och tillbaka över ön som en stor vägmäsk. När isarna försvunnit var det bara hav, men för ca 10 000 år sedan så stiger Öland upp ur havet och där ligger härligheten än idag. För säkerhets skull är ön med en bro, sedan 1972, fast förankrad i fastlandet.

På Öland föddes mitt naturintresse och mitt naturfotointresse. Lyckliga omständigheter gjorde att jag genom mitt arbete fick möjlighet att besöka Öland i början av 70-talet. Jag arbetade med förståndshandikappade vuxna personer och vi gjorde en rekreationsresa till Öland. Med i gruppen var en kollega som bott och arbetat på Öland under många år och hon var genuint intresserad av naturen, framförallt blommor och växter. Hon guidade oss

Text och foto: Arne Olsson

runt bland Ölands blommor, fåglar och andra sevärdheter. Jag hade med mig en nyinköpt systemkamera, en Praktica med normaloptik. Med denna gjorde jag tappra försök att ta bilder av blommor och landskap dock med varierande resultat. Några år senare åkte jag tillbaka med mer utrustning som teleoptik och mellanringar. Därefter har det blivit många resor till Öland, faktiskt nästan varje år. Ibland har jag som medlem i olika föreningar arrangerat naturresor dit. Så blev det också våren 2012 när jag ordnade en Ölandsresa för Biofoto Syd. Öland är ca 140 km långt och som bredast ca 15 km. Det går väg runt hela ön från norr till söder med en massa tvärvägar så man på ett lätt sätt kan färdas över hela ön. Jag brukar, när jag kommit över bron, köra norrut och sedan runt hela ön med en hel del turer kors o tvärs. Naturen och de olika sevärdheterna ligger tätt. Det finns gott om smultronställen. Hela ön tycker jag borde vara avsatt som ett enda natur och kulturresevat så tätt är det mellan alla fina områden och platser.

Alvarmarker

Stora alvaret är ett 37 kilometer långt och 15 kilometer brett område med alvarmark på de södra delarna av Öland. Området utgör en fjärdedel av hela öns yta. Alvaret utgörs av trädlös hedmark där berggrunden, bestående av ordovicisk kalksten, ligger ytligt och ofta går i dagern eller är täckt endast med ett tunt jordlager. Mindre områden med alvarmark finns på flera andra ställen av Öland. Alvarmarken är mycket unik och ingår i "Södra Ölands odlingslandskap" som utsetts av FN-organet Unesco till

Kvarnrad

Alvarmark

Alvarbukett

Koll på fotografen

Vraket efter skonaren Swiks

Grönbenor, foto Ola Karlsson

Gulspurv för full hals, foto Ola Karlsson

världsarv. Området har en speciell flora med en mängd arter som är unika för området bl.a. Ölandssolvändan som är Ölands landskapsblomma och bara finns på Öland i hela världen. Det är en upplevelse att vandra ut på Alvaret en dag i slutet av maj när orkidéerna blommar som rikligast.

Fågellivet

Öland är också känt för sitt rika fågelliv inte minst då Ölands södra udde med Ottenby lund, Schäferiängarna och fågelstationen. Under färden från stora vägen ut till fyren Långe Jan ska man färdas långsamt och hålla ögonen öppna. Det blir alltid fina tillfällen till att fotografera fåglar t.ex. strandskator, tofsvipor, storspövar och ibland även brushanar för att bara nämna några. Över hela ön finns många intressanta lokaler för fågelskådning. Det gäller att

hålla ögonen öppna var man än kommer.

Floran

De flesta av de svenska orkidéerna kan man finna på Öland. Det är den kalkhaltiga berggrunden som ger dessa förutsättningar. På våren är det S:t Pers nycklar, Adam o Eva, Göknycklar, Krutbrännare, Johannesnycklar och Vit Skogslilja som växer och blommar tillsammans med bland annat Gullvivor, Bergsskrabbor och Mandelblommor. Det finns naturligtvis många många fler arter som är intressanta. Inte minst Arontorpsrosen (Våradonis), som har sin främsta svenska växtplats här på ön.

Kulturen

Fornborgar, runstenar, gravhögar är andra intressanta

sevärdheter med kanske Borgholms slottsruin och Eketorps fornborg som främsta turistmål. Väderkvarnar, den öländska stubbkvarnen är också kännetecknet för Öland. När det fanns som flest var det över 1000 st på denna lilla ö.

Upplevelser

Några av mina upplevelser och minnen från besöken på Öland.

På västra sidan, vid Alvedsjöbodas, där jag suttit många gånger i skymningen och sett solen gå ner över Kalmarsund. Färgerna, havet, siluetten av Blå Jungfrun, stillheten, näktergalens sång i snåren är minnen som för alltid följer mig och får mig att varje vår längta till Öland.

Alvarvandringen, med utgångspunkt från Vickleby kyrka, när det var enorm blomning av Adam o Eva, S:t Per,

Mandelblom och Gullvivor i markerna mellan enebuskarna. Vid Kapelludden den gången när en rödspov inte var särskilt skygg utan gick och plockade i kanten av en damm, badade och riktigt visade upp sig. Då blev minneskortet fullt.

Mörbylilla strandhage där Våradonisen blommar i stort mångfald. Vid strandkanten ligger Ölands strand av igår direkt ovanpå en förstenad strand från den kambriska perioden – en halv miljard år skiljer dem åt i ålder.

Köp en karta över Öland, kör dit andra halvan i maj och bara njut av sol, vind och vatten så får du alla fåglarna och blommorna på köpet. Du återvänder hem rik på upplevelser (kanske viktigare än fulla minneskort).

Gryning, Stora Alvaret, foto Ola Karlsson

Skärfläckor, mammas famn är min hamn, foto Ola Karlsson

Lövgröda

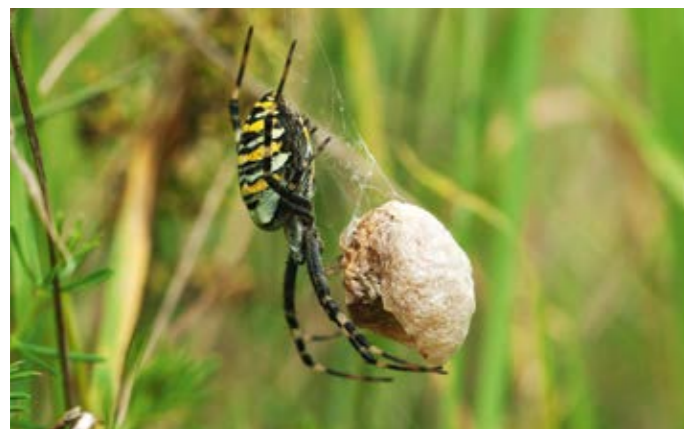
Lövgröda

Skjutfältet

Haväng och Ravlunda skjutfält ligger på Skånes ostkust och är ett populärt område när det inte används av militären. Det är mycket använt av besökare som vandrar, cyklar och rastar hundar. Ofta möter man ridande på fältet. De goda vindarna

gör det till ett mycket fint område för skärmflygning ut över stupen och havet.

Text och foto: Lennart Johanson

Getingspindel

Väg på Håväng

Haväng ligger i Verkaåns naturreservat och är ett hedliknande landskap med rik fauna och flora. Det finns ett flertal dammar som har ett rikt insektsliv och där Lövgröda samt Långbensgroda finns representerade. Fågellivet är rikt tack vare de stora bokskogarna och dammarna. Det finns mycket Sommargylling som häckar här. Det passerar mycket flyttfågel vår och höst. Rovfågel syns mycket här. Rådjur, dovhjort och vildsvin finns och det förekommer en viss jakt. Lövgrodan drar mycket lyssnare på vårkvällarna när de spelar. Lövgrodan har sitt norra fäste här men finns på några platser till i trakten, annars är Fyledalen det mest kända. En annan ovanlig gäst är Getingspindel (*Argiope bruennichi*) som finns i södra och centrala Europa, mellersta Östern och norra Afrika. Den är gul med svarta

märken på kroppen, kan också vara ljusblå eller vitaktig. Getingspindeln kom till Sverige under 1990-talet med en topp 1998. Som mest hittade jag 98 olika individer längs en grusväg men den har minskat under senare år. Nu hittar jag bara enstaka individer. Den bygger ett hjulliknande nät, oftast på morgonen, i högt gräs och gärna i kanten av en skogsväg. Den fångar ofta gräshoppor men även bi och flugor.

Jag besöker Haväng Ravlunda under hela året då det alltid finns fina fotomotiv oberoende av vädret.

Fotograf Lennart Johanson 61 år.

Jag har alltid varit naturintresserad och då jag är född i Åhus vid havet var jag mycket i fågeltornen och räknade fågel, då med en Instamatic och drömde om en systemkamera och tele. Började fotografera ordentligt i mitten av 70-talet. Då jag körde rally blev det mest rallytävlingar i några år. Men naturintresset tog över igen så det blev naturen och lite porträttverksamhet med mellanformat. Har sen början 1980 fotograferat allt men naturen är huvudmotivet. Har eget galleri och studio i Åhus. Studio har min dotter tagit över så nu lägger jag all tid ute. Varit medlem i BioFoto i många år, gick med i Norge en gång i tiden. Sitter med i styrelsen. Hemsida med 12 000 bilder. www.johanson.se

Getingspindel

Skånes landskapsfågel

Röd Glada

Jag har under flera år haft ett projekt med att fota Röd Glada. För mig är det sinnebilden av en rovfågel och deras fantastiska uppsyn upphör aldrig att fascinera mig.

Text och foto: Ola Karlsson

I 1972 fanns bara 19 individer av Röd Glada i Sverige och den var på väg att helt försvinna som häckfågel i Sverige på grund av gifter och förföljelse. 1976 startades projekt Glada av Sveriges Ornitologiska förening med stöd av världsnaturfonden. Sedan dess har fridlysning och minskad giftanvändning haft en positiv effekt och arten är numera vanlig i Skåne och sprider sig därifrån norrut. 2013 uppskattades antalet häckande par i Sverige uppgå till 2600 och sedan ett par år är Röd Glada häckfågel på bland annat Öland och Gotland och har setts så långt norrut som Västerbotten.

Om man kör en runda i Skåne kan man inte undgå att se Röda Glador som seglar runt över fälten och längs de större vägarna spanande efter trafikdödade djur. En tur österut från Lund till Vombsjön bjuder garanterat på ett

Vårlek, tillbaka efter vintern (fastgömsle)

Glada jagar kråka med byte (från bil)

Tre Glador i luftstrid om byte (frihand, inget gömsle)

flertal möten med Glador och inte sällan hittar man glador i anslutning till bebyggelse. De är allätare med smågnagare, kräldjur, insekter, småfåglar, fisk och även as på menyn. På våren när man börjar bruka åkrarna är gladan en given följeslagare till maskinerna på fälten och när min svärfar plöjer eller slår hö brukar jag vara på plats för att fota det ibland spektakulära skådespelet när gladorna slåss om bytena i luften. Någon glada får tag i en sork och ett flertal andra glador sätter av efter den med bytet. Som mest har jag räknat till 13 glador över traktorn vid ett och samma tillfälle.

De vuxna fåglarna med egna revir stannar i Sverige året runt medan de yngre flyttar till Medelhavet över vintern. De återvänder typiskt kring månadsskiftet mars-april. Under vintern samlas glador ofta i stora grupper i träd där de tillbringar nätterna tillsammans och det är inte ovanligt att hitta träd med mer än 10 glador under december och januari. Jag har genom åren försökt med olika typer av gömslen för att fota glador under vinterhalvåret – allt ifrån enkla tält till välbyggda trälådor men resultatet är relativt skralt. Det har blivit många ormvråkar men gladorna vill inte gärna stanna längre stunder och oftast håller de sig seglande i luften. Efter ett par veckor med regelbundna besök i gömslet brukar de vänja sig och det är lättare att få till bättre bilder men mer än hälften av bilderna i artikeln är tagna utan gömsle och ni som kommer på besök för att fota glador har stora möjligheter att få till bra bilder på denna så vackra fågel.

Ola är född i Gällivare/ Malmberget, Lappland och uppvuxen i Småland/Öland i Kalmartrakten men sedan mer än 25 år bosatt i Lund. Började fotografera på 70-talet och har sedan dess delat lediga stunder mellan resor, fotografi och naturintresse. Någon gång för ca 20 år sedan kombinerade Ola det hela och har sedan dess seriöst fotat natur med framför allt fåglar och landskap som huvudmotiv. Han blev medlem i Biofoto 2010 och i PhotoNatura 2012. Under de senaste åren har Ola haft flera separatutställningar i Skåne och på Öland och också deltagit i flera av Biofoto Sveriges olika samlingsutställningar i Skåne, på Vårgårda och i Stockholm.

Attack (Tältgömsle)

Lågsniff (fast gömsle)

Falsterbonäset

- inte bara fåglar

Text och foto: Jan-Åke Hillarp

Längst ut i sydväst på den Skandinaviska halvön mellan Östersjön och Öresund, avgränsad från fastlandet av den under kriget grävda Falsterbokanalerna, ligger Falsterbonäset.

Området är bland naturintresserade främst känt som en fantastisk sträcklokal för fåglar. Häst- och festfolk dras till Falsterbo Horse Show-veckan i juli. Golfarna har tre linksbanorna på strandängarna. Men för de allra flesta är det i första hand sommaridyllerna, tvillingstäderna Skanör och Falsterbo, baden och de vita sandstränderna, med samma magiska ljus som det i Skagen, som lockar.

Landskapen

Tre moränkullar steg för 4000 år sedan upp ur havet

och kring dessa bildades komplexa revelbildningar av fin kvartssand. De första bofasta kom troligen under vikingatiden till ett område med krattskog av ek, fuktiga sänkor med örtvegetation och strandområden. Under medeltidens sillfiskeperiod 1125 – 1560 växte de två städerna till välkända metropoler med många kyrkor och kloster under den Skånska Marknaden. Förutom de två församlingskyrkorna, resterna av fogdeborgen i Skanör och slottsruinen i Falsterbo så minner spår på strandängarna och Skanörs Ljung om denna

Jorduggla

Gråsäl

period, då upp till 30.000 människor var inkvarterade här. Krattskogen skövlades då och fick aldrig chans att återuppstå pga husdjurens betning och en omfattande hedmark utvecklades. Här fanns fram till på 1700-talet stortrapp.

Efter järnplogens ankomst och det sena 1800-talets tallplantering blev bara den blötaste delen kvar, Skanörs Ljung. Trots att den öppna ytan bara är ca 2,5 kvkm, anses den vara Nordeuropas största fuktluftjughed. När den mörka fuktigheten värms upp av solen stiger varmluften och pressar undan molnen, som försöker tränga in från väster. Näset får ett vackertvädsklimat av ötyp med mindre än 550 mm regn normala år.

Fågelsträck

Termiken och kustens ledlinjer gör att rovfågelsträcket under hösten bara överglänses i Europa av det över Bosporen och Gibraltarsund. Bland ljung och klockljung växer ljungögontröst, klockgentiana och dvärglåsbräken samt insektätande sileselhår och tätört. Skanörs Ljung är bara ett av Nässets sex naturreservat. De andra omfattar strandängar, laguner, strandhedar och stränder. Områden som inte bara glädjer badande och golfare utan även häckande och rastande vadare och änder. Sveriges största skärfläckekoloni med ca 200 par häckar överskådligt tillsammans med rödbenor, strandskator, större strandpipare och simänder i Flommenreservatet vid Hamnvägen i Skanör. Skärfläckekolonin och vandringsvägen tillsammans med sina föräldrar är ett uppskattat skådespel i slutet av maj.

Vid samma tid är groddjuren mest aktiva. Milda, lugna, fuktiga nätter hörs strandpaddornas spel vida omkring från Flommenreservatet i väster. Genom deras kör hör man de gröNFLäckiga paddornas småspovslika drillar. De glupska dammgrodorna finns också här och upplevs som ett hot mot de sällsynta arterna. I strändernas dynområden kilar under sommarhalvårets nätter strandpaddorna och under dagarna kan man om man har tur träffa på någon sandödle.

Övriga delar av Näset utgörs av bebyggelse och de kvarvarande forna åkermarkerna – vångarna. På 1950- och 1960 upphörde odlingen och markerna blev betesmarker åt främst nötkreatur och hästar och de 1000-tals gäss som samlas här under eftersommar och höst. För att skydda vångarna och bebyggelsen mot betande kreatur och högvatten, så byggdes fram till början av 1900-talet ca 30

km, idag fornminnesskyddade, tångvallar av grästovr och torkat ålgräs.

Under slutet av 1800-talet blev bad och sommarliv på modet. Då byggdes det stora strandhotellet, Falsterbohus, och samtidigt växte en pampig sommarbebyggelse upp i dynområdet vid Falsterbo. I de stora trädgårdarna planterades buskar och träd, Dessa sätter sin prägel på bebyggelsen och verkar som sträckledare för hundratusentals småfåglars flyttning undan den annalkande vintern.

I juni slutar fåglarnas vårsträck och i slutet av månaden pågår stararnas sommarsträck och vadarnas höststräck börjar. Sedan går det i ett med måsar, rovfåglar,

GröNFLäckig padda

Fågelskådare vid Falsterbo fyr

Blå Kärrhök

tropikflyttare, duvor och finkar. I slutet på året är det väderflyttarnas tur och de kan hålla på tills vårsträcket kommer igång i februari – mars. Sträcket pågår alltså med varierande intensitet hela året. Flest fåglar sträcker från mitten av augusti till mitten av oktober.

Många arter stannar upp och bygger upp nya fettreserver inför nästa steg i flyttningen och en del fåglar som änder och svanar stannar under hela vintern så länge det inte finns is. Det är inte så konstigt att Falsterbonäset blivit Sveriges Eldorado för fåglar och fågelskådare. Fågelstudierna startade på 1940-talet och 1955 byggdes en fågelstation. Ringmärkningen (> 25.000 fåglar/år) sker vid Falsterbo Fyr och i Flommenreservatets vassar. Vid Fyren visas sällsyntare arter, som hamnat i ringmärkarnas nät. Under hösten sker även guidning bland de sträckande fåglarna och

Räv i vinterdis

Myrspov

förevisningar av ringmärkning (www.falsterbofagelstation.se). Även den lokala naturvårdsföreningen, Falsterbonäsets Naturvårdsförening (www.falsterbonaset.se), har fågelvandringar och andra naturexkursioner.

Däggdjur

Även om fåglar, grod- och kräldjur drar till sig största uppmärksamheten, så kan man på nätterna även i den växande bebyggelsen få uppleva däggdjur. Speciellt tidiga morgnar och ljusa sommarnätter ges möjlighet att möta den lokala faunan. Rådjuren får sina kid till och med i de två städernas skogslika parker. Grävlingen bor under sommarvillor och uthus. Räven utnyttjar samma gryt, men har också egna ute på Skanörs Ljung och i tångvallarna. För skogsmården finns få ihåliga träd, så den bosätter sig

Fälthare

ofta i uthus och på vindar likt kontinentens stenmård. I de talrika kaningryten finns förutom vildkaniner också boplatser för iller, mink och hermelin. Fälthare är allmänt förekommande. Ekorre finns i kontakt med de nu 100-åriga tallskogarna. Bland smågnagarna är skogsmössen vanliga liksom åkersork, skogssork och vattensork. Brun råtta och husmus finns i bebyggelsen. Hösten 2014 påträffades också – för första gången – dvärgmus på Falsterbonäset. Flera arter fladdermöss är bofasta på Näset och många fler sträcker över det under vår och höst likt fåglarna. Näbbmöss och mullvad är allmänna.

Måkläppen

Längst i sydväst ligger den numera med land sammanvuxna ön Måkläppen. Här kan de fortfarande mycket aktiva geologiska processerna orsakade av vatten och vind studeras. Det är en spännande utveckling att följa liksom dess sälar. Här finns både strax över 100 gråsälar och ungefär lika många knobbsälar. Framförallt gråsälarna brukar vara ovanligt lättillgängliga om man närmar sig dem försiktigt. Nu får inte detta ske när som helst. Måkläppen är nämligen fredad från mänskliga störningar från den 1 februari till och med den 31 oktober, för att sälarna skall få lugn och ro i samband med gråsälarnas kutning i början av mars och knobbsälarnas i juni till början av juli, kutuppfödning parning och slutligen pälsömsning. "Ön" är Sveriges äldsta naturreservat och har sedan 1899 övervakats av Föreningen till Skyddande av Måkläppens Fågelfauna, som i dagligt tal kallas Måkläppsföreningen

Jan-Åke Hillarp f. 1942.

Biolog, fd lärare, naturvårdare, tillsynsman på Måkläppen, viltrehabiliterare. Har sysslat med fotografering sedan 1960, när jag köpte en Leica IIIg. Sedan har det blivit Minolta och Canon analogt och nu Canon digitalt. Utställningar oftast tillsammans med sonen Björn: Polarsommar, Trelleborgs Museum; Rovdjur, Skånes Djurpark och mindre utställningar på hemkommunens bibliotek. Bor sedan 45 år i Skanör.

Capriole

(www.maklappsforeningen.se). Föreningens medlemmar har en enda förmån att under ledning få besöka området i 4 timmar första söndagen i september. Förutom beträdnadsförbudet och att hund aldrig får medföras är det förbjudet att närma sig ön närmre än 400 m sjövägen. Ytterligare två områden har beträdnadsförbud, men under tiden 1.4 – 15.7, Skanörs revlar, 1,5 km norr om Skanörs hamn och Ångsnäset, som omfattar de sydligaste delarna av Skanörs Ljung, med större delen av Ammebukten och utanför liggande revlar (Svanrevet). Båda dessa fågelskyddsområden är häckningsområden för vadare och tärnor men framförallt viktiga rast- och födosöksområden för sträckande kustfåglar. Många söker också havets guld – bärnstenen – på stränderna efter höstens och vinterns stormar.

Baldersbrå på Måkläppen

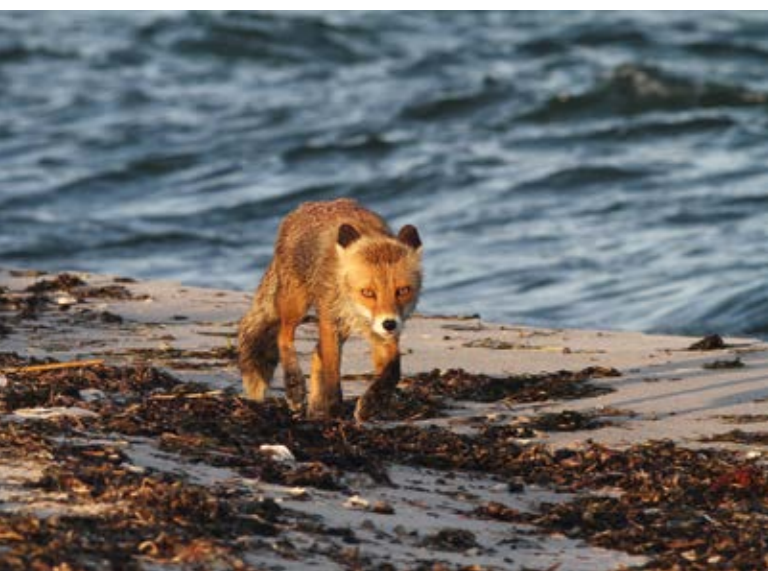
Räv

Canon EOS 20D, 400 mm, 1/640s, f/9, iso 400.

Räven är över stora delar av Norden det största rovdjuret. Den är allmänt förekommande från storstäder till fjällbjörkskog.

Text och foto: Jan-Åke Hillarp

Människan har förföljt arten i tusentals år. Från början användes nog hela räven. Idag jagas den främst eftersom man ser den som en konkurrent till oss om det jaktbara viltet, som skydd för vårlammen och gårdarnas höns, ankor och gäss samt naturligtvis för den täta, vackra vinterpälsen. Förföljelsen har gjort räven nattaktiv och skygg. Det är därför rävfotografering är en utmaning, som kräver många timmar i markerna med tillfällena till fotografering även av annat vilt. För att få rävbilder på nära håll behövs inget gömsle, men väl klädsel, som smälter in i vegetationen och lugna långsamma rörelser – rävar ser mycket bra och allt som avviker är de försiktiga inför. Dessutom är lukt och hörsel synnerligen välutvecklade, så det gäller att tänka på allt om man vill komma nära. Främst krävs, av den som vill studera räv, en god lokalkännedom.

Räven är visserligen en generalist beträffande födan, men finns möjligheten så kommer stapelfödan att vara smågnagare. Den kan inte påverka smågnagarna under toppår, men är säkert viktig för att bromsa upp tillväxten i smågnagarstammarna. Den håller också effektivt tillbaka de mindre rovdjuret som iller, mink och mård. Rådjur i täta stammar påverkas också av räv, medan i glesa torde det vara ovanligt att räven tar rådjurens kid.

Räven kan själv reglera sin populationsstorlek beroende på hur situationen är på smågnagarfronten. Lite smågnagare ger få valpar och mycket ger många och stora valpkullar. Vanligast är på Falsterbonäset, där jag bor, en full kull fem valpar. De är runda grå nystan, när de för första gången ses utanför grytet i början av maj. De är då en månad gamla, men är redan i början av juni så nyfikna på omvärlden att de kan påträffas något hundratal meter från grytet. Valparna har nu fått en rödare päls och längre nos och ser redan ut som en barnslig miniatyräv. När valparna är små är föräldrarna mycket störningskänsliga och flyttar valparna till alternativa gryt om de betraktar grytet som upptäckt. Självständigheten ökar nu snabbt och i juli får de klara sig själva. Viktiga byten blir nu insekter, daggmask och smågnagare. Här har vi det första riktiga nålsögat för valparna. De som inte lyckas dör. Vintern är nästa besvärliga tid att ta sig igenom. Här försvinner i storleksordningen hälften av årsungarna. De som klarar sig genom första vintern blir ändå inte speciellt gamla. Det är få kvar efter fem år och någon enstaka kan nå en ålder av tio år.

Svält, skabb, jakt och trafikolyckor är nog vanligaste dödsorsakerna. Sjukdomar och skador efter slagsmål är andra mortalitetsfaktorer. Rävar har gott läskött och även rätt allvarliga skador kan läka snabbt. Döda rävar har ofta utläkta skelettskador. Skador från slagsmål får de oftast under parningstiden, som i sydligaste Sverige inträffar i början av februari, och under den tid de hävdar revir. Idag är det många fotografer, som använder lockpipor för att få kontakt med räv. Det fungerar, men vanligen endast en gång. Så mycket tid i fält är bästa metoden att nå resultat vid rävfotografering.

Canon EOS 20D, 400 mm, 1/400s, f/6,3, iso 800.

Canon EOS 7D, 400 mm, 1/400s, f/13, iso 500.

Canon EOS 7D, 400 mm, 1/200s, f/9, iso 2000.

För landskapsfotografen är det bra att kunna ta reda månens fas och var den befinner sig på himlen. Här är det drygt ett dygn efter nymåne och endast en smal månskära syns. Jordskenet belyser resten av månen.

Ljusbmätare

Den här kanske inte är så väldigt användbar men kan vara kul att ha, om inte annat så när man laddar en rulle film i en gammal veterankamera som saknar ljusbmätare. Två ljusbmätarappar är Pocket Light Meter och Light Meter Free. Den första kan även mäta färgtemperatur men frågan är hur noggrann den är.

En ljusbmätare i mobilen kan vara bra att ha.

Skärpedjupsberäkning

Ibland kan man behöva veta hur stort skärpedjupet blir med olika inställningar. Appen iDof Calc har inställningar för kameramodell (dvs sensorstorlek), brännvidd, bländare och avstånd. Sedan visas skärpedjupet framför och bakom. Man får också veta hyperfokalavståndet, dvs det fokuseringsavstånd som ger störst skärpedjup framför men ändå ger skärpa till oändligt avstånd.

iDof Calc för beräkning av skärpedjup.

Solen och månen

För naturfotografen kommer ljuset oftast från solen eller månen så det gäller att ha koll på dessa himlakroppar. Här finns några appar som kan vara till hjälp. Det kanske viktigaste, solen upp- och nedgång, kan man få i många väder-appar. För mer information behövs andra verktyg.

Focalware Lite och Focalware (49 kr) visar solens och månens upp- och nedgång på valfri dag. Det är även enkelt att se när solen eller månen står i viss vinkel eller på viss höjd. Antag att man vill se när solen står i en viss position, t ex mellan två bergstoppar. Man pekar med telefonen mot önskad position och sedan med fingret vrider man solsymbolen i appen till rätt vinkel. Nu är det bara att läsa av vilket klockslag solen står i denna position. Att veta på vilken höjd solen står en viss tid är också väldigt enkelt. Lika enkelt tar man reda på var på horisonten, dvs i vilken vinkel, solen går ner eller upp. Alla funktioner finns även för månen och även dess faser visas. Gratisvarianten är begränsad till aktuell position (med telefonens GPS) medan man med betalvarianten kan ange valfria koordinater vilken underlättar vid planering av fotografering.

Med appen Focalware har man full koll på solens och månens vinklar och tider för upp- och nedgång.

En mer avancerad app är **The Photographer's Ephemeris** (89 kr) som även på en karta (som kan zoomas) visar i vilka vinklar solen och månen står. Mycket användbart för planering av landskapsfotografering.

Appar för fotografer

Numera har de flesta en smartphone med sig när de är ute och fotograferar. Förutom att använda den som kamera kan man även ladda den med användbara verktyg. Här tittar vi på några intressanta appar för iPhone. Motsvarande appar går att hitta för Android.

Kamera

Mobilkamerorna blir bättre och bättre och kan ibland användas även för seriösa bilder. En nackdel med den vanliga kamera-appen är att avancerade inställningar saknas. Genom en bättre kamera-app får man tillgång till separat låsning av fokus och exponering, exponeringskompensation, manuell ISO, vitbalansering mm. Bra alternativ är Procam och Kitcamera. Då det är lätt att få skakningsoskärpa med en kameramobil så rekommenderas

tillbehör som stativfäste och fjärrutlösare.

Text och foto
Olle Bjernulf
olle@bjernulf.se

Wild

Nature fotoresor

Fotoresor för naturfotografer av naturfotografer

Fotoresor

Vilda Indien - feb 2016

Kaziranga - Indiens Serengeti feb/mars 2016

Costa Ricas unika djurvärld - mars/april 2016

Orkidéer i Italien - april 2016

Workshops

Stockholms skärgårdslandskap - sep 2015

Digital bildhantering för naturfotografer - okt 2015

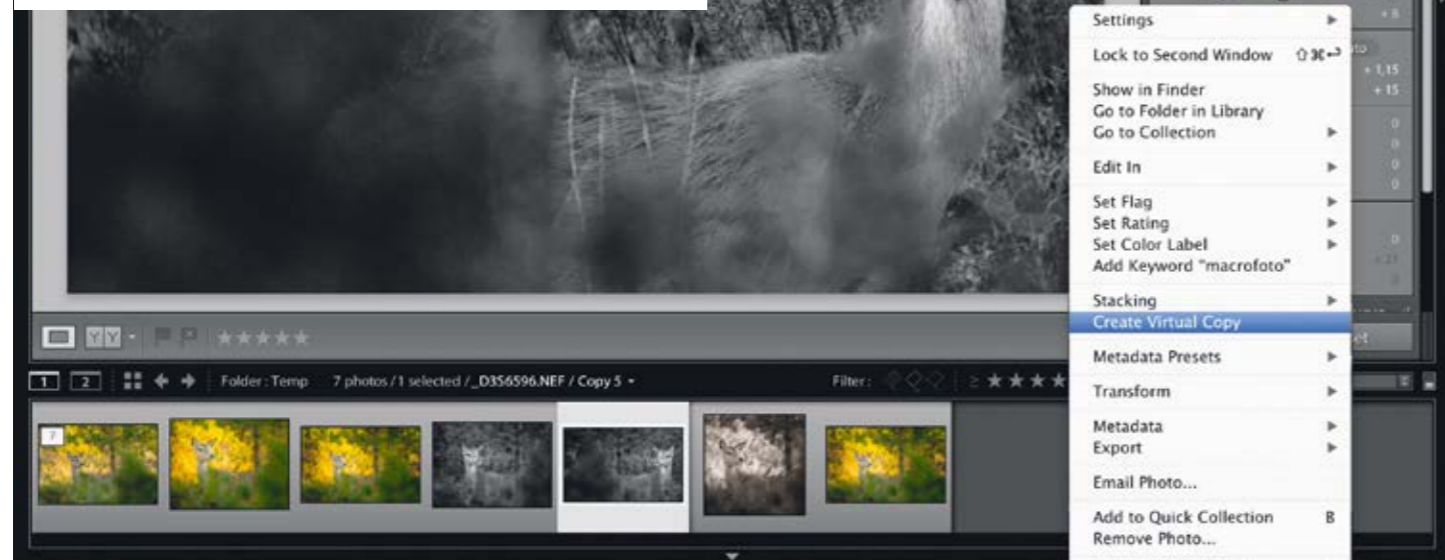
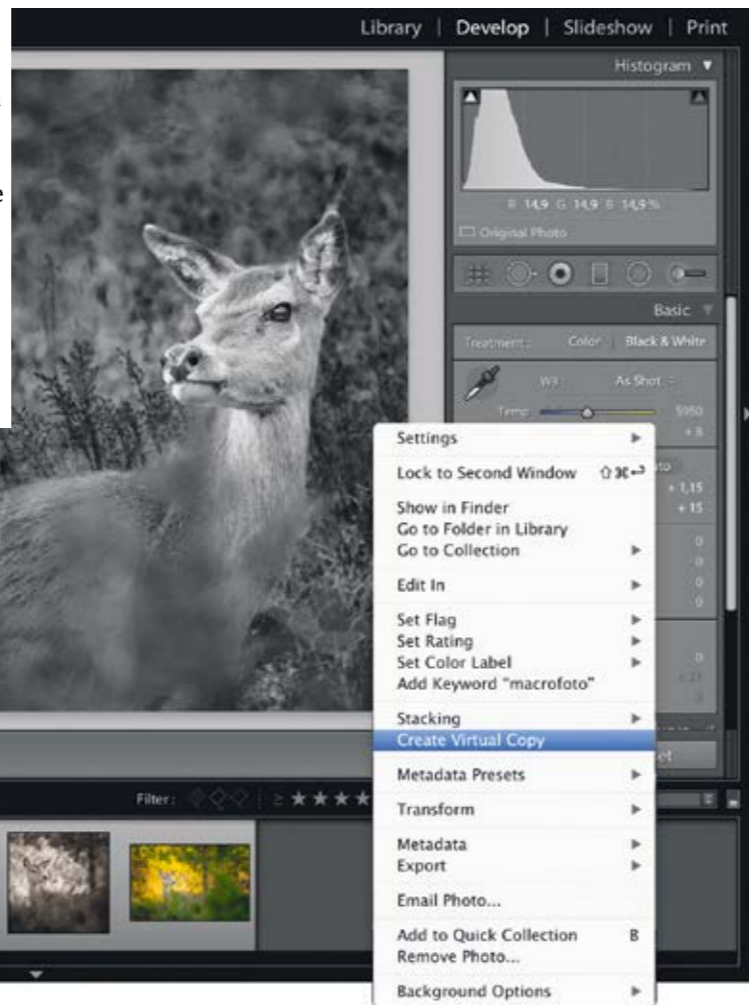
Läs om våra resor och workshops och gör din bokning på

www.wildnaturefotoresor.se

Én av de mange egenskapene Lightroom har som jeg bruker stadig, er funksjonen Virtual Copies. Den lar deg eksperimentere med flere redigerings-alternativer på et bilde uten å lage kopier av det opprinnelige bildet. Du kan lage så mange du vil, f.eks. en versjon i svart-hvitt, en i kvadratformat, versjoner med ulike utsnitt osv. uten at de opptar plass på harddisken. Og du kan når som helst gjøre endringer i versjonene i ettertid. De er egentlig ikke kopier, men alternative "bruks-anvisninger" for hvordan originalfila skal åpnes.

Du lager en virtuell kopi i Develop-modulen ved å markere et bilde og deretter høyreklikke enten på miniatyrbildet eller det store bildet. I menyen du får opp velger du "Create Virtual Copy". Den får navnet originalnavn / Copy 1.

Her har jeg laget 6 virtuelle kopier av originalfila.

Når du vil slette virtuelle kopier, markerer du dem og velger "Remove Photo..." i menyen som kommer opp når du høyreklikker. Dialogboksen du får frem ber deg bekrefte at du vil fjerne dem fra Lightrooms database:

Er det derimot originalbildet du ber om å fjerne, vil dialogboksen be deg bekrefte om du vil fjerne bildet helt, "Delete from Disk", eller kun fra Lightrooms database. Alle virtuelle kopier fjernes samtidig:

Et magisk øyeblikk

På huk i dyp snø satt jeg skjult i et lite skogholt ved Granvinsvannet. Med skoene fulle av snø ventet jeg på at den flotte sangsvaneflokken på syv skulle lette elegant.

Canon 40d & Sigma 150-500mm f/5-6,4 @500mm, 1/200, f/6,3, ISO 400.

Denne dagen hadde jeg et inderlig ønske om å få et bilde tatt med en teknikk som gir inntrykk av fart, spenning og bevegelse. Jeg ønsket meg et sylskarpt bilde av disse store fuglene i flukt over isen med 1/200 sekunds lukkertid, lav nok til å male ut vinger og bein.

Kulden bet i fingrene, men jeg ville ikke gi meg. Svanene stelte seg, og ga ingen tegn til at de kom til å fly. Jeg ventet på det store øyeblikket. Så beveget de seg utover isen. Kanskje kom de til å lette snart? Nå var det viktig å være klar, ellers var all ventingen forgjeves! Jeg hadde fingeren klar på utløseren. Så skjer det. Sangsvanene begynner å flakse ut over isen. Av refleks blir utløseren holdt nede – og jeg får en haug av uskarpe bomskudd.

Det ble ni bomskudd. Men heldigvis ble et av de ti bildene vellykket, og med litt redigering ble bildet ikke

så verst. Panoreringsbilder er den aller vanskeligste teknikken innen fotografering, her må man henge med i svingene!

En naturfotografers drøm er å fange slike fantastiske øyeblikk for å dele disse opplevelsene med andre. Øyeblikket som varer noen få sekunder. Minnet som blir forevigt og bare må oppleves.

Simon Johnsen,
 14 år, bosatt ved Hardangerfjorden i Ullensvang kommune. Jeg har drevet med naturfotografering i to år. Det er hovedsaklig fugler jeg fotograferer, men tar også litt landskapsbilder.

Canon 40d & Sigma 150-500mm f/5-6,4 @500mm, 1/250, f/6,3 ISO 400.

Naturopplevelser

Det er en stor glede for meg å kunne overta denne stafettspinnen etter naturfotografen Jørn Hagen.

Fotointeressen startet på 60-tallet, og allerede i ung alder brukte jeg mye tid rundt Østensjøvannet og i marka for å fotografere, med Sverre M Fjelstad og Bo Kristiansson (Bosse) som forbilder og inspirasjon.

Interessen ble ikke mindre da jeg begynte å jobbe som kameratekniker, og fikk mitt første speilreflekskamera, Minolta srt 101.

Etter noen år som kameratekniker søkte jeg meg til Oslo Brann- og redningsetat, hvor jeg

jobbet i 32 år. Jeg har alltid trives ute i skog og mark, og så fort jeg hadde fri fra arbeidet passet jeg på å komme meg ut.

I 2011 gikk jeg av med pensjon, noe som har ført til at jeg har hatt enda bedre tid til å være ute i skogen og utvikle hobbyen min som naturfotograf.

Høstens store fotoprojekt var jakten på den hvite elgoksen.

Vidar Svarttjernet og jeg brukte mange timer og dager, samt mye kjøring på leting etter elgen.

Vi startet dagen tidlig og vi var allerede på plass i skogen når det lysnet, og vi var først på vei hjemover når det var mørkt og ikke

mer fotolys.

Det var flere ganger hvor vi lurte på om vi ville lykkes, og tanken på å gi oss streifet oss mange ganger. Men omsider etter mye leting og lange dager fant vi til slutt elgoksen. Det ble tatt mange bilder av den staslige oksen som stod der med det flotte geviret med 17 takker.

Jeg tilbringer også mye tid på Dovrefjell og områdene rundt. De siste årene har det blitt tre uker på våren og en uke på høsten. Jeg syntes det er fint og avslappende på fjellet når våren kommer og fuglene vender tilbake.

Jordugla treffer jeg hvert år jeg tar turen opp, og det finnes ikke noe bedre enn å sitte på fjellet når solen

går ned og høre jordugla og gjøken gale i bakgrunnen.

Haukugla er også en du treffer i fjellskogen. Denne oppdaget jeg en kveld hvor den kom flyvende og satte seg på en tørr stokk. Med litt forsiktig tilnærming og rolige bevegelser så kom jeg på fotohold. Den jaktet rundt meg og stupte ned mot en hare flere ganger, men haren hadde nok blitt idet største laget.

Det har blitt mange fine natur- og dyreopplevelser gjennom årene i skog og fjell.

Det var veldig hyggelig å bli spurt om å bidra til Naturfotografen og jeg sender bildestafetten videre til Bente Klevenberg.

Da jeg fikk Øyvind Antonsens bok «Bilder fra grenseland» var jeg full av forventning. Jeg liker Øyvinds bildestil og jeg har fotografert på noen av de samme plassene.

Å sitte og bla i boken ble likevel en helt annen opplevelse enn jeg hadde regnet med. Ja, det er Øyvinds underfundige blikk og sans for detaljer som de fleste overser, men det som blir sterkest for meg er følelsene boken setter i sving. Jeg blir tatt med langt utover bildene. Jeg blir sittende å undre meg over menneskers liv, over enkeltmenneskers strev, over familieliv og hvordan livet var før. Jeg blir rett og slett grepet av mer enn bildene, og mer enn poesien som bildene ledsages av. Dette er en fotobok som rører ved andre følelser enn de jeg vanligvis får når jeg ser gode bilder. Dette går dypere, mye dypere.

Boken viser fraflyttede hus og detaljer rundt disse i grensetraktene mellom Hedmark og Värmland. Her er mye forfall, egentlig bare forfall. Den som ikke liker postkort og glansede bilder har mye å glede seg over, for her fins ingen av det slaget. Tekstene er dels poetiske og dels anektdotiske. Det er få av dem, nok til at de blir interessante og få nok til at det er bildene som er det sentrale.

Denne boken har både estetikk og det ved seg at du risikerer å bli rørt slik at du glemmer bildene og former deg dine egne bilder og ser dine egne historier.

Jeg opplever «Bilder fra grenseland» grenseløs i så måte, og en bok som absolutt heller bør oppleves enn omtales.

Pål Brenne

Dype skoger og dype følelser

Norsk Naturfotofestival

2015

Skata, foto Jahn Grahn

Endeleg, etter eitt års venting var den her igjen, Norsk Naturfotofestival. Festivalen i fjor var ei kjempeoppleving og eg hadde tru på at også i år skulle det bli bra greier.

Tekst: Geir Ove Laberg

I år hadde arrangørane samla meir av tilboda på sjølve festivalhotellet. Her var dei ulike utstillingane og sponsorane og andre interesserte som fekk vise fram sine produkt. Det var mykje interessant å sjå og noko for ein kvar smak. Natur og Foto hadde også sin stand og dei presenterte ei miniatyrtstilling av NNPC (Nordic Nature Photo Contest), bokstaveleg talt. Skulle gjerne sett bilda større.

Fellesmiddagane i år var på ein lokal restaurant. Både mat og drikke var ei klar forbetring i høve i fjor, men plassen vart kanskje litt i minste laget sidan vi var så mange.

Teknisk var det også ei forbetring. Det var nokre små problem med mikrofonar og ein overtoning, men ikkje noko som ein sit igjen med. Sjølv hadde eg litt problem med den eine av to vertikale striper på lerretet, men eg klarte etter kvart og oversjå den.

Festivalprogrammet

Det offisielle programmet vart også i år opna av Ordførar i Ski kommune, Anne Kristine Linnestad. Det må vere kjekt og godt for arrangørane å ha ein slik positiv kommune i ryggen.

No var vi i gang og først ute var **Tom Dyring**: Tom er først og fremst fugle- og reptilfotograf og ein perfektjonist. Nydelege lyssettingar, gode komposisjonar, vakre bilder, røffe bilder og berre veldig bra bilder. Tom er fuglefotograf i verdensklasse og eg sat fjetra i stolen. Han fortalde om sine «grunnreglar» i fotograferinga der mykje av fokuset vart på lavt kamerastandpunkt. Tom er, som meg, over gjennomsnittet interessert i slanger og vi fekk del i flotte møter med vakre slanger. Dette var ein kjempestart på festivalen og eg hadde berre eitt ankepunkt, eg ville ha meir.

Anne Gundersen var neste ut. Ho er bildekunstnar og leikar seg med bilder i ulike settingar. Photoshop er for ho eit verktøy på lik linje med kamera og ho var eit friskt pust i «naturfoto». Friskt fordi hennar bildespråk var så fritt for tradisjonelle fastlåsingar. Sjølv om bilda hadde gode og for så vidt tradisjonelle komposisjonar osv, så var ikkje dette noko som fekk stå i vegen for bodskapen. Ho våga og gjere nett det ho ville. Ho jobba fram bilde som tok hennar tanke heilt ut om kva det til slutt skulle visualisere. I seg sjølv ein tankegang som eg trur mange naturfotografar ikkje alltid torer. Eit godt innslag med mykje flotte bilder og ein styrke å ha med på festivalen.

Finske **Heikki Willamo** er ein av mine favorittar med sine skildringar av det emosjonelle i naturen. Han treff meg med sine tilnærmingar av både små og store motiv og hendingar. Er ikkje så mange andre som klarar å fortelje historier på ein slik måte at du sjølv føler du er til stades i bilda. Denne gangen vart det for meg ein reprise på Heikki sitt innslag om dei som tek over våre gamle hus i skogen, når vi sjølv forlet dei. Men det er uansett sterkt å sitje i salen å bli ført inn i skogen med knirkande golv, grevling som grev under plankane, musa som piler mellom gamle glasflasker og mårhunden som kikkar på deg frå eit hjørne av stova.

Sist ut på fredagen var Islandske **Ragnar Axelsson**. Dei aller fleste av Ragnar sine bilder var i svart-kvitt – og for nokre bilder. Det er noko av det råaste eg har sett av svart-kvitt bilder, ja, av bilder i det heile. Denne karen kan mørkeromsarbeid til fingerspissane og han kan fotografere og fortelje historier med sine bilder. I tillegg til reine naturbilder var mesteparten av bilda til Ragnar av menneskjer. Portrett, i arbeid, i miljø, i samhandling med dyr og mange av dei i «dårleg» vær. Han har følgd utviklinga i spesielt arktis og ynskjer å setje fokus på utviklinga i denne delen av verda. Alt saman fortalt på ein så sterk måte at eg framleis i dag er i bakrus. Vi fekk også filmsnuttar frå arbeidet han har gjort og av arbeid han skal jobbe med framover. Eg gler meg!

Lørdagen starta med **Bård Løken** og **Erlend Loe** som presenterte bilder og tekstar frå boka Jotunheimen Bill.mrk.2469. Bård er ein dyktig fotograf med fleire gode bøker i repertoaret og denne boka er forutan å innehalde nydelege bilder også morsom i sin oppbygning og form. Den er bygd som eit svar på ein kontaktannonse og Erlend las sine tekstar på ein strålende måte. Det var som om vi sjølv svarte på annonsa. Ein herleg og frisk start på laurdagen med knallgode bilder og god og morsom tekst.

John Hallmën og Knut Sverre Horn, foto Gunnar Kr. Kopperud.

John Hallmën frå Sverige tok oss med inn i mikroverda med sine flotte bilde av småkryp med stort skarpe djupne. Her fekk vi presentert fokusstacking på høgt nivå med flott lyssetting. Ting og vesen som vi overser tek John ein nærmare kikk på og det er jo fantastisk kor flotte mange av desse skapningane er. Sjølv eg som ikkje er så veldig interessert i å fotografere så små kryp, fekk lyst ut å gjere nettopp det. John delte tekniske ting med oss og hadde også ein eigen stand der han viste fram utstyr og teknikk.

Så var det tid for **PechaKucha**. Eit konsept der åtte fotografar får presentere 20 bilder som kvar blir vist i 20 sekund. Det fine med dette er at vi får med oss eit variert innhald på kort tid. Kvar fotograf kan legge vekt på nett kva han/ho vil, om det er bilda eller historia. Biologen **Kim Abel** var først ute og han har eit brennande engasjement for sjeldne artar og trua natur, og det var Kim sitt naturlege fokus. Her fekk vi sjå bilde av sjeldne artar som i alle fall eg hadde gått rett forbi utan å kjenne historia til. **Erika Leslie** er fascinert av steinformasjonar på Coloradoplatået i USA. Ho viste eit godt engasjement i tekstane sine og hadde vakre bilder av nydeleg lyssatte formasjonar. Her var utruleg mange fargevalørar og herlege linjer og kurver som ho på ein dyktig måte fekk vist oss. **Ketil Knudsen** har utruleg mange fuglebilder. Det visste eg frå før. Det spennande var å sjå korleis han ville gjere det med presenteringa på berre 20 bilder. Han valde å presentere ein del sjeldne rovfuglar og fortelje litt om desse. Det var mykje informasjon på kort tid, men interessant. **Aleksander Myklebust** viste oss ulike turbilder. Guten har tydelegvis vore på tur i oppveksten og vi fekk sjå fleire flotte bilder og storslåtte bilder frå norsk fjellheim. Fekk lyst ut på tur igjen med ein gong. Danske **Brian Rasmussen** er engasjert i tropisk regnskog. Han tok oss med til regnskogen i Ecuador og vi fekk sjå eit knippe eksotiske bilder. Også flott bilde av slange, som er det eg hugsar best (ikkje merkeleg). Ein annan danske følgde deretter, **Carsten Egevang**. Han viste bilder av Alkekonge i ulike variantar og fortalde om sin store «kjærleik» til desse. Engasjerande forteljar med stor kunnskap og vakre bilder. Ski sin eigen **Gunnar Kopperud** var neste ut. I sitt innlegg hadde han fokus på kva du og eg ser når vi er ute. Vi kan gå den same turen, men ser ulike motiv basert på både opplæring og sinnsstemning. Vi tolkar ting ulikt og ynskjer å formidle på ulik måte. **Pål Brenne** hadde tatt utgangspunkt i dei minuttane han hadde til rådighet i foredraget, og kalla sitt innlegg for «Seks minuttar hjemmefra». Det er alltid spennande å sjå kva slike «tette» temaer kan frambringe og her fekk vi også eit inntrykk av korleis det er der Pål bur. Spennande tema og godt løyst.

Gratisførestillingane til **Bo Eide** og **Inge Wegge** fekk eg ikkje med meg. Heller ikkje dei to filmene som vart vist på den lokale kinoen i høve festivalen. Ikkje fordi eg ikkje ville, men tida strakk ikkje til. I pausen på laurdag må ein gjere eit og anna ærend og dessutan ville eg sjå på bildeutstillingane og fabrikantutstillingane. Beklagar!

Kristin Folsland Olsen hadde en forrykende forestilling, et av bildene: "Englevinger".

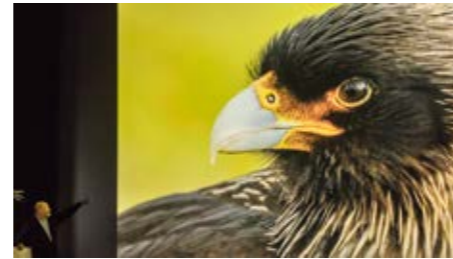
Sandra Bartocha: «Sundew».

Tom Dyring fuglefotograf i verdensklasse, foto Gunnar Kr. Kopperud.

John Halmên viste fantasiske bilder og beskrev teknikken grundig, foto Gunnar Kr. Kopperud.

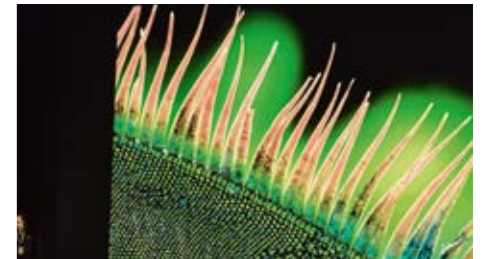
Ketil Knudsen viste sjeldne rovfuglar, foto Gunnar Kr. Kopperud.

Fra Bo Eides foredrag, foto Gunnar Kr. Kopperud.

Cindy Jeannon, foto Gunnar Kr. Kopperud.

Fra Christian Zieglers foredrag, foto Gunnar Kr. Kopperud.

Jan Grahn vert kalla ein nestor i Norden. Eg har kjent til namnet hans og sett eit og anna bilde, men ikkje stort meir. Han er 84 år ung og eg vart mektig imponert over denne guten. Ikkje berre har han ein imponerende utvikling i sin uttrykksmåte gjennom bilda, men han hadde eit utruleg brennande engasjement i sin framtoning. Han viste alt frå klassisk naturfoto til abstraksjonar av høg kvalitet og det var herleg å sitje å høyre Jan fortelje historie etter historie utan manus. Eg gler meg til eg vert gamal om eg vert slik som han.

Så var det fantomet **Audun Rikardsen** sin tur. Han er det verdsklasse over og han har vunne det meste av prisar dei siste åra. Noko av det som fascinerer meg med Audun, er at han har ein leikenhet, kombinert med stor kunnskap og tolmod som gjev han valuta. Gleda han viser saman med evna til å fokusere, er imponerende. Forutan å vise nokre av sine eminente blinkskot fortalte Audun litt om historiene bak bilda. Vi fekk også ein del historier fortalt gjennom videonuttar, noko som var kjekt.

Tyske **Sandra Bartocha** har i lang tid vore høgt på mi liste over eminente fotografar. No skulle eg få oppleve ho «live» og det var svært positivt. Ho har ein måte å formidle bilder på som eg har stor sans for. Mange av hennar bilde er av ein lett abstrakt form og andre er tett på med stor blender. I tillegg til at dette blir gjort på ein visuell tiltalende måte, gjer det at eg kan jobbe vidare med bilda og få mi eiga «end of story». Ho hadde også ein multivision del med musikk, som trass litt teknisk svikt, var ei fin oppleving.

Sist ut på laurdag var den tyske National Geographic fotografen **Christian Ziegler**. Han er også engasjert i tropisk regnskog og har jobba med dette i fleire verdsdelar. Vi fekk sjå alt frå dokumentariske bilder til verkeleg lekre NGM bilder. Han fortalte om sine ulike prosjekt med å setje søkelys på trua artar og økosystem, og kva som møter han på ulike stader i verda. Eg vart imponert over at ein kan fortsetje å arbeide med slikt pågangsmot og engasjement, når ein møter slik motstand frå dei mektige i ulike land.

Søndagen rann og ein litt morgontrøyt gjeng tok plass i salen. På scena gjekk **Kristin Folsland Olsen** og heile gjengen vakna. Mekan til fyrverkeri er det lenge sidan eg har sett på ei scene. Kristin er ein av «Baffin Babes» og ho tok oss med rett utanfor stovedøra i Lofoten og til ulike delar av verda. Alltid på tur, alltid positiv og alltid glad. Slik var ho på scena og. I tillegg til «dramatiske» bilder serverte ho oss filmsnuttar frå ulike turar og ho song/rappa på scena. Eg var plutsleg klar for resten av søndagen. Takk Kristin.

Lill Haugen tok oss deretter med under vatn. Ho er ein premiært undervannsfotograf og vi fekk sjå ein del av verda som dei fleste av oss aldri får sjå. Her var glansbilder av små og godt lyssatte organismar, men også dokumentariske bilder av ei verd som er ganske full av forureining frå oss menneske. Vi høyrer om det, men det er noko anna å sjå det. Sat igjen med ein tanke om at her har Lill og likesinna ein viktig jobb og gjere i framtida.

Franske **Cindy Jeannon** var neste. Flott dame med eit vakkert

språk, som eg dessverre ikkje skjønar så mykje av. Arrangørane hadde fått tak i ei kvinne (Anette trur eg namnet var) som oversatte undervegs og som gjorde ein framifrå jobb. Cindy har vakre og vare stemningsbilder og mange av dei av høg kvalitet. Eg skulle så gjerne ha stått tilbake med desse vakre bilda, men eg syns Cindy hadde for mykje å sei om kvart bilde. Når alt då skal oversetjast tek det dobbelt så lang tid. Bilda vart dessverre ståande for lenge framme og progresjonen i innlegget vart for tregt.

Så var det filmfotografen **Asgeir Helgestad** sin tur, i alle fall er det innan film han er mest kjend. Asgeir har internasjonal klasse over filminga si og han tok oss med rundt omkring i verda med vakre stemningar, men også med eit varsku over kva som er i ferd med å skje ikkje minst i arktiske strok. Levande film på fotofestivalen er ein styrke, ikkje minst når det er i klasse med Asgeir.

Sist ut på festivalen var fotokunstnar **Mikkel McAlinden**

Fra Bård Løken og Erlend Loes visning.

som hadde temaet «Hva er et landskap?». Han hadde nokre betraktningar som var interessante og nokre av bilda måtte eg verkeleg studere ei tid før eg såg detaljar som viste seg å være viktige element i formidlinga, for kunstnaren. Om det likevel var det for meg er eg usikker på. Eg veit ikkje heilt kva som, for Mikkel, var målet med foredraget og eg fekk vel ikkje ei eintydig forståing av at han sjølv viste det heller. Men trass alt eit litt «artig» innslag.

Fra utstillingene, foto Gunnar Kr. Kopperud.

Utstillingane

BioFoto hadde ei utstilling der dei viste eit breitt utval av bilder frå alle lokalavdelingane. Her var det stort spenn i kvalitet frå det knallgode bildet til det heilt ordinære. Ein kan (og eg hørde det vart gjort) stille seg spørsmål om dette var riktig? Skal ein vise fram det aller beste av foreininga sine medlemsbilder eller skal ein vise breidda slik at den som ser bilda kan få ei forståing for at det er opent for alle, uansett erfaring og fotografisk kvalitet? Eg hallar til det siste. Derimot syns eg at trykkkvaliteten på bilda var svært varierende og på noko av materialet, direkte dårleg. Det syns eg det burde ha vore ein betre kontroll av på førehand.

Carl Goodpasture viste bilder som hadde ganske lik tilnærming. Fargerike med mange element og god trykk. Absolutt fine bilder, men for meg vart det litt for ensformig. Eg vart dessverre ikkje ståande å dvele.

Rolf Støa har vore i Finnmark og tatt med seg vinterlyset på utstilling. Rolf er ein svært dyktig fotograf med sterke komposisjonar, bruk av få element og fin bruk av linjer og kurver. Når han i tillegg er så dyktig med lyset, så blir det ei flott utstilling.

Torbjørn Martinsen og Oona Torgersen hadde valt eit vanskeleg tema, «Elg i solnedgang». Her var mange flotte bilder og god bruk av (mot)lyset. I tillegg hadde dei laga ein liten videosnutt over same tema. Det var ein fin variabel og braut opp det som eg syns vart litt for mange bilde som var for like.

Cindy Jeannon hadde også eigen utstilling. Fine bilder med flotte stemningar av typen som berører meg. Nokre av dei kunne

Hvalross i midnattsol, foto Audun Rikardsen.

gjernge vore litt større, både fordi dei ulike elementa i bildet hadde kome betre fram, men også fordi lyssettinga var litt for dårleg på nokre av dei.

Norske Naturfotografer/NN hadde si utstilling med temaet «Kaos». Temaet var ulikt tolka av dei forskjellige fotografane, men det var ikkje vanskeleg å kjenne igjen. Bilda var av god storleik og det var heilt riktig gjort for å yte bilda rettferd. Her var mange godbitar og alt i alt ei flott utstilling.

Anne Gundersen hadde også stilt ut bilder. Friske, stilige bilder som utfordrar den som er tradisjonsbunden, men som er befriande for den som treng å lausrive seg frå det trygge. Ikkje dokumentarbilder, men kunstneriske.

Lars Andreas Dybvik, Ingebjørg Fyrileiv Guldvik og Ivar Bjørdalsbakke hadde utstilling i lag. Dette vart min personlege «høydare». Med fin variasjon frå det abstrakte til det konkrete med ulike variablar både i teknikk og innhald, samt den beste trykkkvaliteten av alle utstillarane, var det ein fryd å gå rundt og take inn og nyte. Dette var verkeleg flott! Eg har berre ein ting eg ville hatt annleis: større bilder.

Også i år var det **Knut Sverre Horn** som var konferansier. Som i fjor gjorde han ein fin jobb med kortfatta og lettfordøyeleg bakgrunnsinformasjon om kvar einskild fotograf, samt at han sydde alt i saman på ein fortrefteleg måte. Han har denne fine «tøtsjen» mellom det formelle og det lausrivne. Håpar han fortset i jobben, men eg skulle gjerne også sett han på scena som fotograf. Takk til alle i redaksjonen som gjer det mogleg for oss å få oppleve dette unike i norsk/nordisk samanheng.

Spesielt takk til dei to som eg har forstått har gjort mest. Først og fremst **Magnus Reneflot** og dernest **Kjell Sigurd Strandenæs**.

Med Glede
Geir Ole Laberg

Magnus Reneflot og Kjell Sigurd Strandenæs, foto Gunnar Kr. Kopperud.

Innbød til heldag med bever og fire foredrag

Foto Linda Bjørgan.

BioFoto Midt-Norge valgte å utvide vårens siste medlemsmøte til en heldag i naturfotografiets tegn. Det hele startet med en bever-workshop allerede kl. 04.30. Lørdag 25. april i år innbød BioFoto Midt-Norge til «Midt-Norsk NaturFotodag». Både medlemmer og ikke-medlemmer var velkomne denne dagen.

Tekst: Einar Hugnes

Den store bestanden av bever i Bymarka i Trondheim er velkjent for mange. Likevel er det forbausende få av våre medlemmer som har prøvd å fotografere vår største gnager. Det var kanskje årsaken til at hele 25 ivrige naturfotografer møtte opp allerede kl. 04.30 i Bymarka.

Bever-workshopen var lagt til Theisendammen og Baklidammen. Ved begge disse store og kunstige dammene har beveren holdt til i flere år. Rundt dammene går det hyppig brukte turstier. Dermed er beveren vant til både fotografer, fiskere og andre turgåere. Det gjør det lettere å komme tett på noen av individene.

Samarbeidsvillig bever

Resultatet ble slik vi hadde håpet på forhånd. Ett individ ved Baklidammen var særdeles samarbeidsvillig. Denne morgenen varierte den i kosten mellom bunter av elvesnelle som den hentet på bunnen, og ferske smågreiner fra de nærmeste trærne.

Selv om vi nærmest omkranset beveren, så det slettes ikke ut til at den ble nevneverdig forstyrret. Dessuten var dette på tampen av «dagen» for beveren. Etter kveldsmaten valgte den å ta kvelden inne i hytta si.

Selvsagt ble det også fotografert andre motiver denne tidlige morgenen i Bymarka. En vakker soloppgang, og ikke minst et kvinandpar i het elskov rett foran oss, var det mange som fikk festet til brikken i kameraet.

Fire foredrag

Midt-Norsk NaturFotodag fortsatte etter utedelen i Bymarka med ei lang samling i Suhmhuset ved Vitenskapsmuseet i Trondheim, der BioFoto Midt-Norge til vanlig holder medlemsmøtene.

Denne dagen bød vi på hele fire foredrag, satt sammen med tanke på at det skulle bli både spennende og med god variasjon. De rundt 50 som var innom i løpet av dagen, noen på bare ett foredrag men mange på alle fire, ga tydelig uttrykk for at dette likte de godt.

Børge Wahl fra Stjørdal var først ute i Suhmhuset. Han hadde kalt sitt foredrag for "Nær - natur" og viste mange bilder tatt rett ved der han og familien bor i Stjørdal. Børge liker å eksperimentere og viste mange bilder av høy og kreativ kvalitet. Som av slutning på sitt foredrag, tok han med forsamlingen til Pantanal i Brasil, en fototur han var på i fjor.

Odd Larsen fra Trondheim liker å reise og fotografere. En av turene som han var på i fjor, gikk til Japan. Han viste mange gode bilder derfra, av badende snøoper, snøtræner, sangsvaner og store ørner, i foredraget som han hadde kalt "Blant primater og fugler i soloppgangens rike". Odd er opptatt av å formidle de gode uttrykkene. Det fikk han til på mange av bildene. Særlig flere av apebildene imponerte.

Hilda Bjerkestrand er bosatt i Kristiansund og dro allerede dagen før til Trondheim, både for å oppleve beveren for første gang og ikke minst vise sine bilder i et foredrag hun hadde kalt "Naturlig lys - året rundt". Hilda er pedagog og fikk formidlet sine fotografiske uttrykk på en fascinerende måte. Hun liker å leike seg med lys, farger og mønstre. Det blir det mye spennende bilder av, noe hun fikk vist mange av.

Orsolya Haarberg fra Trondheim fikk æren av å avslutte heldagen med naturfoto i Trondheim, i et foredrag hun hadde kalt «Landskapsfotografering i Norden». Gjennom mange bilder, særlig fra Norskekysten og fra Island, fortalte

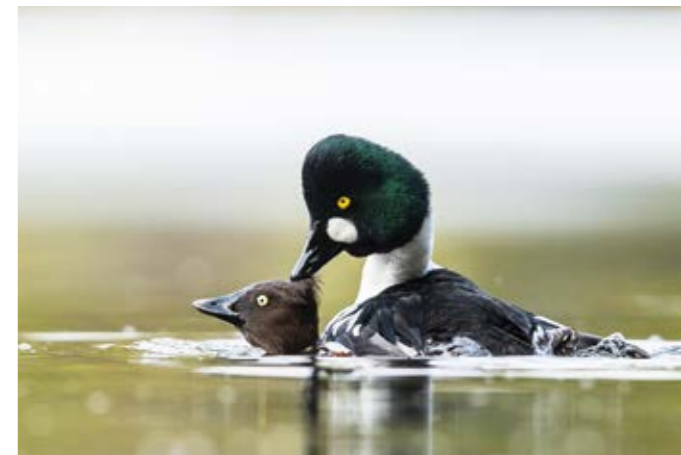

Foto Edvard Bergene.

Foto Edvard Bergene.

Samarbeidsvillig bever, foto Linda Bjørgan.

Foredragsholderne, foto Einar Hugnes.

hun hvorfor hun er så opptatt av landskapsfotografering og hva som må til for å skape gode landskapsbilder. Mange fikk med seg gode råd for bedre landskapsbilder i dette foredraget som var av høy kvalitet.

Om det blir flere «Midt-Norsk NaturFotodag»-er? Det er ikke usannsynlig. For dette ble en dag som mange satte stor pris på!

Stor deltakelse fra tidlig morgen, foto Einar Hugnes.

Foto Einar Hugnes.

Visste du dette om –

Ljøåblom

– *Parnassia palustris*

Tekst og foto: Ann Forberg

Parnassia kommer fra Parnassos, som er Apollos hellige fjell. Palustris = den som vokser på myr. Navnet Ljøåblom har muligens sin opprinnelse fra "slått med ljå". Artsnavnet ljåblom knyttes til slåttonn med ljå og er et gammelt merke på at slåttan kunne begynne. Andre norske navn, er Larsokblom, Augneblom, Slåtteblom, Slåttkall, Slåttasoløy, Osteblomme.

Larsok er 10. august, så da burde man i alle fall begynne med slåttan. Derfor er lokalnavnet Larsokblom noe usikkert i betydningen mht hvilken slått det er snakk om – men det kan ha sammenheng med modningen av åkeren på ulike steder i Norge.

På svensk heter den Slåtterblomma, Hjærtblad, Hjærtblomma. Slåtterblomma henviser til det samme som på norsk. Her har vi også henvisninger til slåttan – men av hva? På dansk har den flere navn med Leverurt – usikkert hvorfor, jeg har ikke funnet noen henvisninger til leveren i mine kilder om denne planten.

Det sies etter gammel medisinsk bruk, at den skal ha astringerende, sårhelende, svakt betennelseshemmende, svakt urindrivende, stoppende, beroligende og øyenstyrkende virkninger.

Larsok var i katolsk tid messedag for den hellige Laurentius, som ifølge legenden ga blinde synet tilbake og som derfor ble tilbedt ved øyelidelser. Det er de overjordiske delene som ble tørket og benyttet, spesielt bladene og kronbladene.

Ljøåblom er kommuneblomst for Aremark kommune i Østfold.

Interfoto har i snart 40 år jobbet med profesjonelle fotografer, og har også fokus på fotografene som har natur, landskap og dyr som sin spesialitet.

JØRN AREKLETT OMRE

"Hos Interfoto får jeg alltid den servicen og ekspertisen jeg trenger, pluss at jeg alltid blir godt mottatt for en fotopratt over en kopp kaffe ..."

Veldig bra at Fotocare også ligger vegg i vegg, hvis man skulle trenge en kamerarens eller noe annet ..."
Jørn Areklett Omre

Jeg jobber for tiden med et bokprosjekt om en av Norges fremste diktere, som er oppvokst på inne på skauen, ikke langt unna Aurskog, der jeg bor. Jeg liker å være ute i skog og mark, og mang en opplevelse blir det etter hvert, når man er ute nesten hver dag. En av mine største opplevelser i fjor, 2014, må vel være rundt det bildet som jeg har lagt ved her.

Dette skjedde en grytidlig og vakker sommermorgen inne på "Skoga", småfuglene kvitret og bekkefaret ga fra seg sine herlige klunkelyder.

Jeg var på vei ned til et av "mine" tjern, da jeg ble var noen traner på den andre siden av vannet. Kamerautstyret ble rigget opp på stativet og gjort klart. Et par skikkelige traneskrik fikk nakkehårene til å reise seg, og plutselig var den ene på vingene, rett mot der jeg stod. Med mitt kamera, en Canon 1Dx og Canons objektiv 200-400mm som nå var skuddklart på stativet, var det bare å vente på neste trekk. Følgfokus på og 12 bilder i sekundet gir meg uante muligheter bare jeg fikk satt den første fokusen ...

Den kom flyvende ca. 5 meter over vannet og rett mot meg. Jeg hørte fokusen jobbet og trana kom bare nærmere og nærmere, helt til den passerte rett over hodet mitt, og ga fra seg noen lyder som jeg ikke har hørt før. Den trodde nok at jeg var en rival, med min grå fleecjakke, svarte lue og bukser, men da den kom nærme nok skjønte den at den var lurt, så derfor disse gurgelydene.

Det ble mange eksponeringer av trana på vei mot meg, men jeg synes kanskje dette ble det beste, da den nesten var rett over meg, som et digert flak og øyeskarpt og bare suset lå igjen ...

Det er så godt å få en slik opplevelse, og ikke minst få den ned på minnebrikka, takket være at Canon-utstyret som jeg brukte fungerte helt etter boka.

Doghouse pop-up kamouflasjetelt

Teltene fra Ameristep er pop-opp telt med selv bærende konstruksjon, som det tar noen få sekunder å reise. Både Doghouse og stolteltet kommer i egen "bæresekk". 4 vinduer, brannhemmende stoff. Bunnmål 160x160, høyde 175cm. Nytt kamomønster - **NÅ kr 995**

Mønster - "Realtree Extra Green-HD"

Vekt 4,2 kg

Razorblind - Pop-up telt

Teltet settes opp på få sekunder + evt plugging og bardunering. Teltet har 5 sider m/vinduer, som kan lukkes helt, eller hvor kameralinse kan stikkes ut gjennom netting-åpninger. Vekt ca 3,5 kg, Dør på baksiden.

Bredde i forkant ca 2,5 meter. Gjør det mulig å ligge utstrekt. f.eks, i påvente av tiurleiken om morgenen. **kr 1295**

Lenscoat - kamuflerer og beskytter

LensCoat™ leverer linseskjulere og andre spesialprodukter som beskytter og kamuflerer kostbart kamerautstyr, både i felt og under transport. Utstyr beregnet på natur- og profoto.

RainCoat
Dekker linse og kamera. For bruk i felt. Pris fra kr 855

BodyGuard CB
Beskytter kamera. Betjeningsvinduer. Kan brukes i felt. Pris fra kr 377

BodyGuard
Beskytter kamera. Objektiv må ikke tas av for å ta av/på. Pris fra kr 219

TravelCoat
Linsebelytelse for transport. Spesialsydd for de ulike objektiver. Pris fra kr 468

LensCoat
Neoprentrekk for feltbruk. Gir god demping mot støt og skrap. Beskytter mot kulde. Lett å ta av/på. 100 spesielt tilpassede modeller i 4 ulike mønstre. Pris kr 300-900

Nikon Monarch 5 - Allround

Monarch 5 er Nikons bestselger. God optikk til rimelig pris.

Monarch 5 8x42 - kr 2990
Monarch 5 10x42 - kr 3190

Stor kikkertbutikk på nett

Ltl Acorn 5310 - Viltkamera

Med et viltkamera har du en spion som gir deg oversikt, og du kan enklere være på rett sted til rett tid. Med MMS, hurtig respons, vidvinkel, 12 MP foto og full HD video.

5310 WA, 100° vidvinkel uten MMS - kr 1990
5310 WMM, 100° vidvinkel m/MMS - kr 2890

Utstyr som skaper naturinteresse

USB mikroskop for PC

Proff håv

Våre superlette håver har poser i gjennom-siktig spesialstoff, Komplett kr 398

Veho 200x - Pris kr 595

Studér alt fra frimerker til blader, pollen, sporer og andre detaljer på din egen PC.

Nye T-skjortemotiv fra Harlequin

Bomullskjorter av høy kvalitet (190g/m2) og matchende farger. Se flere motiver på våre nettsider!

1. Ugles øyne S-XXL kr 178
2. Liggende ulv, S-XXL kr 178
3. Ugler, S-XXL kr 198
4. Reveunge, 2-10 år kr 178

Nyhet!

Canon har igjen satt en ny standard for DSLR.
50 megapikselmonstrene...

EOS 5Ds R
Uten lowpassfilter

EOS 5Ds

Bestill nå!
Levering starter
medio juni 2015

► **Scandinavian Photo**
FOTOVIDEO ENTUSIASTENE

Møllergata 4, 0179 Oslo, Tlf: 21 65 98 40, www.scandinavianphoto.no

NYTT FRA BIOFOTO SVERIGE

Tiden går fort, det er återigen dags for ett nytt nummer av Naturfotografen. I dette nummer finns bl.a. en presentation av BioFoto Syd, en av de nio lokalavdelningarna i Sverige. Som namnet antyder, finns avdelningen geografiskt i södra delen av landet, närmare bestämt i södra Halland, södra Småland, Skåne och Blekinge. Området bjuder på en stor mångfald av fotomotiv, tack vare varierande naturtyper och stor artrikedom i flora och fauna. Aktivitetsnivån inom avdelningen är hög, här finns många engagerade medlemmar och eldsjelen Arne Olsson, som ser till att det händer saker. Hoppas att alla ni läsare får stor behållning av bilderna och reportagen från Syd!

Vår tidning blir ju bara bättre och bättre! Jag vet att väldigt många medlemmar uppskattar "Naturfotografen" och ser fram emot varje nytt nummer. Det ligger ju otroligt mycket arbete bakom varje tidning, därför ett stort tack till alla som bidrar med material och till redaktionen som förpackar det hela, med en snygg layout, till en attraktiv och läsvärd naturfototidning!

En ny fototävling är på gång, temat är denna gången "Våren och sommaren". Som vanligt gör juryn en vid och fri tolkning av temat, d.v.s. allt som har med våren och sommaren att göra hör till temat. Tävlingen är, som alltid, öppen för alla BioFotos medlemmar i Sverige, Norge och Finland. Bidragen skall vara inskickade senast den 1 augusti 2015. 3 st. vinnare kommer att utses av juryn, priserna kommer som vanligt bestå av presentkort på Scandinavian Photo. 1:a och 2:a pris är sponsrade av Scandinavian Photo och 3:e priset är sponsrat av Biofoto Sverige. Läs mer om tävlingsregler, mm. på hemsidan biofoto.se eller i nyhetsbrevet. Senaste tävlingen inkom 193 bilder, det får gärna bli ännu flera denna omgång.

När detta läses har vårt årsmöte i Gysinge ägt rum, en ny verksamhetsplan är antagen och en ny styrelse finns på plats för att leda verksamheten i Sverige. Verksamheten inom BioFoto Sverige är tänkt att i huvudsak bedrivas i respektive lokalavdelning. Styrelsens uppgift är att vara ett stöd till lokalavdelningarna samt agera sammanhållande och drivande för föreningens gemensamma verksamhet. Fokus under året ligger bl.a. på att utöka aktiviteten i de lokalavdelningar, där det inte händer så mycket just nu. Det skall villigt erkännas att det finns en del vita fläckar på BioFoto-kartan i Sverige. Låt oss tillsammans ändra på detta!

2015 kommer att bli ett händelserikt år för BioFoto Sverige. Många aktiviteter har redan genomförts, under hösten kommer kalendern att fyllas efterhand med ytterligare spännande saker. Det kommer att finnas något för alla, fototräffar, utställningar, mässor och festivaler. Allt finns att hitta på hemsidan.

Jag hade möjligheten och nöjet att besöka Norsk Naturfotofestival i Ski i slutet av mars, ett arrangemang av BioFoto Norge och NN, Norske Naturfotografer. Professionellt genomfört och mycket hög kvalitet på bildvisningarna är mitt betyg! Hoppas på en fortsättning 2016!

Nedanstående skrev jag redan i förra numret, men det tål att upprepas:
Vi behöver bli fler medlemmar, det finns gott om plats för många fler – glöm därför inte att göra PR för BioFoto! Det finns några enkla sätt:
Alla ni som har egna webbsidor – Sätt in en länk till Biofoto. Alla ni som har utställningar – Skylta upp lite info och lägg infobroschyrer om Biofoto på synlig plats. Ha alltid med dig info-material som du kan lämna till andra intresserade fotografer. Ju fler vi blir, ju aktivare kan vi bli i våra olika lokalavdelningar och därmed få en positiv utveckling av Biofoto Sverige. Broschyrer och affischer kan ni beställa gratis genom någon i styrelsen eller lokalavdelningsansvarig. Det finns även möjlighet att genom några egna bilder få en personlig prägel på infomaterialet.

Curt Leidig
ordförande, BioFoto Sverige

BioFoto

Forening for naturfotografer

Leder: Ola Arnfinn Loe
ola@biofoto.no
Tlf. 469 63 142

Nestleder: Anne -Lise Stangenes
anne-lises@biofoto.no
Tlf. 412 08 893

Sekretær: John Sandøy
john@biofoto.no
Tlf. 416 26 295

Kasserer: Kjell Erik Engmark
kjell-erik@biofoto.no
Tlf. 976 96 728

Webansvarlig: Jonathan Björklund
jonathan@biofoto.no
Tlf. 413 43 547

Merkantil: Linda Bjørgan
Linda@biofoto.no
Tlf. 90631241

Varamedlemmer:
Silje Mari Karlsen, Silje@biofoto.no
Tlf. 971 50 680

Bjørn-Egil Brekke, Bjorn@biofoto.no
Tlf. 951 29 200

Redaktør Naturfotografen:
Pål Brenne
naturfotografen@biofoto.no
Tlf. 412 04 646

Biofoto Sverige: Curt Leidig
curt@leidig.se
www.biofoto.se

HVEM ER BIOFOTO-MEDLEM I DITT DISTRIKT?

Vi tilbyr en service hvor du kan få en utskrift av medlemslisten for ditt distrikt. Kontakt sekretæren skriftlig og angi postnummerområdet du er interessert i.

HUSK KORREKT ADRESSE

Logg deg inn på vårt medlemsregister og gjør endringene direkte på din medlemskonto. Husk å legge inn telefonnummer også - da blir det enklere å formidle kontakt mellom medlemmene.

KONTINGENT

Ordinære medlemmer 500,-
Pensjonist (over 67 år)/ungdom under 18 år/
student (gyldig studiebevis) 300,-
familiemedlemmer 100,-.

Ledere i lokalavdelinger

Sørlandet: Anne -Lise Stangenes
annelisestangenes@gmail.com
Tlf. 412 08 893
<http://biofotosorlandet.blogspot.com>

Rogaland: Kolbjørn Pedersen
kolpeder@broadpark.no
Tlf. 936 90 832

Hordaland: Anders Lundberg
anders.lundberg@geog.uib.no
Tlf. 915 87 014

Sunnmøre: Johan Vasstrand
johan.vasstrand@mimer.no
Tlf. 975 61 900

Midt-Norge: Einar Hugnes
einar.hugnes@combitel.no
Tlf. 990 49 508

Nordland: Tommy Andreassen
tommy@photoview.info
Tlf. 958 55 336

Indre Østland: Roger Ellefsen
roger@providor.no
Tlf. 416 08 082

Østlandet: Heidi Mellingen
heidi.mellingen@gmail.com
Tlf. 934 80 678

Kontingent Biofoto Sverige betales på svensk postgiro 1360935-9.

ORAKELTJENESTEN OG ANDRE HENVENDELSER

Orakeltelefonen ringer jevnt og trutt, og oraklet synes det er fint å bli vekket kl. 07 - men da bør spørsmålet være interessant! Mobiloraklet nås på tlf 906 00 390. Du kan også fakse inn problemer på 22 95 24 80, eller bruke vår e-postadresse bio@foto.no.

INTERNETT

Du kontakter oss lett via internett
www.biofoto.no

ORD FRA REDAKTØREN

Redaktør Pål Brenne, foto Kai Jensen.

Kjære leser,

Det er landstreff og årsmøte omtrent samtidig som dette bladet kommer i postkassa. Disse treffene synes jeg alltid er veldig trivelige, og jeg er sikker på at jeg koser meg i år også, både med folk og fotografering. Årsmøte er en veldig liten del av treffet, men en viktig del. Her staker noen overordnede planer for foreningen ut, og her velges dem som skal ha ansvaret for å følge opp disse planene.

Selv om BioFoto representerer en ganske smal interessegruppe, så er vi påvirket av samme trend som alle andre foreninger i landet, nemlig det at det er færre og færre som vil ta et forpliktende ansvar i frivillig arbeid. Selv om regjering og myndigheter stadig lovpriser «frivilligheten» (ja, hvordan skulle vi klart oss uten), så blir det stadig færre frivillige rundt omkring. Dette merkes i alle lag og foreninger når det skal være valg. Det er sjelden flere enn en kandidat til et verv, ganske ofte er det ingen.

Derfor er det veldig gledelig at vi i BioFoto har folk som vil ta ansvar og som vil stille til valg. Det er ingen selvfølge. De som utfører frivillige verv i foreningen fortjener mange og store takk. Uten dem ville vi ikke hatt noe BioFoto!

I år er det en som det er spesiell grunn til å gi en veldig stor takk til, og det er John Sandøy. John gir seg etter 8 år som sekretær i foreningen. Det er ganske unikt, ikke bare er det lenge, men John har nedlagt enormt mye arbeid for oss, langt utover det vervet han har hatt tilsier. John har vært primus motor, vervegeneral, messegeneral, medlemsregisterordensmann, webansvarlig, konkurransetilrettelegger, daglig leder og altmuligmann. BioFoto hadde ikke vært den foreningen den er uten alle de timene John har investert til vårt felles beste.

John, tusen takk for den enorme innsatsen du har gjort for foreningen gjennom mange år!

Pål

John Sandøy, foto Torbjørn Martinsen.

NESTE NF

kommer ca 10. september og vil bl.a inneholde presentasjon av BioFoto Hordaland.

Frist for innsending av stoff: 10. juni. Om forsendelse, bildestørrelse m.m, se side 5.

Årets landstreff er ved Lista fyr, foto Pål Brenne

ASGEIR HELGESTAD

"Interfoto har en gjeng med veldig hyggelige mennesker som forstår mine behov. Som regel vet jeg godt hva jeg skal ha, men det er fint å kunne diskutere med folk som forstår hva jeg driver med og som interesserer seg."

Interfoto har i snart 40 år jobbet med profesjonelle fotografer, og har også fokus på fotografene som har natur, landskap og dyr som sin spesialitet.

RED
Skann QR-koden og les
om 6K filming med RED.

Film og stills – ja takk begge deler. Stills var viktigst for meg i begynnelsen av karrieren, mens det nå handler mest om film. Jeg arbeider for tiden med en film om klimaendringer i Arktis, og det føles veldig godt å få jobbe med noe så meningsfylt. Samtidig jobber jeg for BBC med et program fra Svalbard, så det blir mye snø og is året rundt på denne kroppen.

Film og foto er en lidenskap, og selv om jeg jobber veldig prosjektrettet, må jeg gjøre ting som bare er for hjertet også. Dette bildet av en spurvehauk som jager ei nøtteskrike er tatt ved Dalen Villmarksenter, og jeg kan takke Jostein Hellevik for god tilrettelegging. Det var ikke noe filmprosjekt dette skulle brukes til, men jeg bare måtte oppleve spurvehaukene. Bildet er hentet fra en filmsekvens skutt med RED Epic Dragon, og det er første gang et video-grab vinner i NNPC sin konkurranse. Bildet er på 19 megapiksler, og jeg kan ta 100 bilder i sekundet i stedet for 10-12 bilder som de fleste "vanlige" stillbildekamera kan.

Jeg elsker å jobbe i det langstrakte kinoformatet på bildet, og jeg har jobbet med video i 5K og 6K i over tre år nå (6K er nesten 10x HD-oppløsning). Det har satt meg nærmest i en særstilling hva angår kvaliteten på videobildene. Dette åpnet mange dører, ettersom jeg kan jobbe med alt fra reklame og kino til TV-film og stills.

Utstyret er likevel bare verktøyet, og det er fotografen bak som skaper bildet. Derfor må man brenne for fotografiet, og helst også naturen. Naturvern og følelser for planeten og samspillet i naturen er viktig for meg.

Mange spør meg om hvordan de kan leve av naturfoto og film, og da svarer jeg først og fremst at man må ha et hjerte for naturen og det man gjør. Dette er ikke bare en jobb, men en livsstil.

Du finner flere bilder på: articlight.com

INTERFOTO
PROFESJONELT FOTOUTSTYR SIDEN 1966

www.biofoto.no